

KLASİK TÜRK EDEBİYATI TARZINDA YAZILMIŞ KORONAVİRÜS MANZUMELERİ

Dr. Sait YILTER

Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi, Fen ve Edebiyat Fakültesi,
Türk Dili ve Edebiyatı, Ağrı, Türkiye

Özet

Çin’de ortaya çıkan ve çok kısa bir süre içinde küresel bir salgın haline gelen Koronavirüs hayatımızın her alanını aynı hızla etkiledi. Mart 2020’den itibaren günlük hayatımızı her yönüyle etkilemeye başlayan bu salgın, gündemin değişmez konusu haline geldi. Ülkemizde, özellikle akademik camia içinde, Klasik Türk Edebiyatı tarzında ve aruz ölçüsüyle yazılmış manzumelerin yazılması dikkati çekti. Gazel, kaside, nazire, taştir, tehzil, tarih manzumesi, müfred gibi nazım şekillerinde yazılmış olan bu manzumeler Klasik Türk Edebiyatı’nın yeniden canlanması adına sevindirici bir gelişme oldu. Nazire yapmak, taştir ve tehzil yazmak, tarih düşürmek, cinaslı gazel tekniğini uygulamak gibi klasik şiir geleneğinde görülen uygulamaların bu manzumelerde kullanıldığını görüyoruz. Bu manzumelerde şairlerin Koronavirüs hakkındaki gözlemlerini, düşüncelerini, toplum için önerilerini, hayata bakış açılarını görmek mümkündür. Bu manzumelerde Koronavirüs konusu ile olarak ilgili sosyal izolasyon, kolonya, bireye ve topluma yapılan temizlik önerileri, yaşlılara ve topluma yapılan evde kalma çağrıları, seyahat yasakları, dışarı çıkma kısıtlamaları, salgın sebebiyle uzaktan yapılan eğitim ve uzaktan eğitim ile ilgili sorunların da işlendiğini görüyoruz. Klasik tarzda kısa bir zamanda ve bir konu üzerinde bu kadar şiirin yazılması ender görülen bir durumdur. Bu durum, Klasik Türk şiirinin geleceği üzerine önemli bir gelişme olarak görülebilir.

Anahtar Kelimeler: Koronavirüs, salgın, Klasik şiir geleneği, manzumeler

WRITTEN IN THE STYLE OF CLASSICAL TURKISH LITERATURE CORONAVIRUS POEMS

Abstract

The Coronavirus, which emerged in China and became a global epidemic in a very short time, affected every area of our lives with the same speed. This epidemic, which started to affect our daily life in every aspect since March 2020, has become the constant topic of the agenda. It was noteworthy that in our country, especially in the academic community, the poems written in Classical Turkish Literature style and with the aruz works were drawn. These poems, written in the verse forms such as ghazal, kaside, nazire, to writte taştir and tehzil, save the date and müfred, were a pleasing development for the revival of Classical Turkish Literature. We see that the practices seen in the classical poetry tradition, such as making similar poems, taştir and tehzil, save the date, with wordplay the ghazal technique, are used in these poems. In these poems, it is possible to see the poets’ observations about the Coronavirus, their thoughts, their suggestions for society, their perspectives on life. In these verses, we see that the problems related to Coronavirus related social isolation, cologne, cleaning suggestions to the individual and the society, calls to stay at home for the elderly and the society, travel bans, going out restrictions, distance education and distance education due to the outbreak are also covered. It is rare to write so many poems on a subject in a short time in the classical style. This situation can be seen as an important development on the future of Classical Turkish poetry.

Keywords: Coronavirus, epidemic, Classical poetry tradition, poems

GİRİŞ

Dünyanın büyük bir bölümünü etkisi altına alan Koronavirüs salgını insanların hayatlarını her yönüyle etkiledi. İnsanlar günlük hayat aktivitelerini baştanbaşa değiştirmek zorunda kaldı. Hayatın her anını yeniden düzenleme ihtiyacı, insanları bu yeni hayat tarzıyla yüz yüze bıraktı. Salgın, yediden yetmişe herkesi etkilediği ve onların hayatını domine ettiği için ezici bir üstünlükle gündemin tek maddesi hâline geldi. İnsanların pek alışkın olmadığı bu yaşam tarzı davranışlarına, yeme içme kültürlerine, konuşmalarına yansdı; onların dünyaya bakışlarının değişmesine neden oldu.

Koronavirüs salgını ile birlikte ülkemizde akademik camianın temsilcileri tarafından klasik tarzda yazılmış manzumeler hemen dikkatimizi çekti. Tanzimat'la birlikte divan şiiri geleneği eski heyecanını yitirmeye başlamış, cumhuriyetin ilk yıllarından sonra çok az da olsa varlığını sürdürmeye devam etmiştir. Bu sahada verilmiş eserlerin sayısında ciddi manada bir azalma olduğu da su götürmez bir gerçektir. Bununla birlikte aruz ölçüsü ile ve divan şiirinin klasik nazım şekilleriyle şiirlerin yazılmaya devam ettiğini rahatlıkla söyleyebiliriz. Kaldı ki bu köklü geleneğin tamamen ortadan kalkması söz konusu değildir. Klasik tarzda Koronavirüs salgını ile ilgili yazılmış olan bu manzumeler “belli bir konu üzerinde yazılmış olmaları” yönüyle daha önce yazılmış eserlerden farklılık göstermektedir. Edebiyat, bilim, sanat, düşünce sahasında önemli kimselerin vefatlarına yazılmış tarih manzumelerini saymazsak klasik tarzda bir konu etrafında ilk defa bu kadar manzume yazıldığını söyleyebiliriz.

Divan edebiyatı belli kuralları olan bir gelenektir. Bu alanda yetişmiş kimseler genellikle belli bir medrese eğitimi görmüş kimselerdir. Devletin yüksek makamlarında görev yaptıkları için “havas edebiyatı” adıyla anıldığı da olmuştur. Bu alanda yazabilmek için asgarî bir aruz ve şiir bilgisine sahip olmak gerekir. “*Ashında klasik şiir, olağanüstü anlatımlarda bile içtimai düzeni, Müslüman'ın gündelik hayatındaki varlık, nesne ve olaylara bakışını tabii olarak inancının esaslarını eserlerinde gerçeklikle, sembolle, hikâye ve kıssa yahut dua içeren metinlerle mutlaka yaşar ve anlatır. Şairler mazmunlu anlatım tercihinde didaktik olanı ön plana alırken dini söylemlerle, kutsalla yarışmak gibi bir niyetleri asla yoktur. Şairlerin nezdinde İlâhî ve insanüstü olan doğrudan günlük hayatın kendisidir; onu yaşamak tanıtmak adına kendileri de görevlidir. Bu bağlamda şair, telkin ve tebliğ eden olarak düşünüldüğünde yeni bir düzen ve plan ortaya koyucu değil aşkın olanı inancın, poetik aklın ona öğrettikleriyle ifade edendir.*” [Erbay, Erzurum: 229] Bu durum yüzyıllar boyunca değişmeyen bir olgu olarak geleneği taşımıştır. Klasik bir anlatımda metinler arasında yüzyıllar geçse de standartlar belli olduğu için birbirleriyle ortak özelliklere sahip oldukları görülür. Koronavirüs manzumelerinin yazarlarına baktığımızda “Klasik Türk Edebiyatı” sahasında üniversitelerde ders veren ve bu geleneği bilen hocaların ağırlığı dikkati çekmektedir. Divan şiiri geleneğini bilen ve bu alanda ders veren bu kıymetli hocalarımızın oldukça hünerli oldukları, geleneğin mutfağında yaptıkları çalışmalarla ortaya çıkmıştır. Edebiyatımızda divan şiiri geleneği için yeni bir heyecan olarak kayda geçen bu eserler, bundan sonraki dönem için umut ışığı olmuştur.

Bu çalışmada ele aldığımız manzumeler daha çok elektronik ortamlarda, ileti gruplarında paylaşılan metinlerden oluşmaktadır. Bizzat ulaştığımız, araştırmalar sonucu varlığından haberdar olduğumuz metinler de çalışmaya dâhil edilmiştir. Buradaki manzumelerin dışında Koronavirüs ile ilgili yazılmış metinler de mutlaka vardır. Üstelik Koronavirüs salgını devam ettiği için konu üzerinde manzumeler yazılmaya devam edilmektedir. Klasik tarzdaki bu manzumelerin dışında ve özellikle halk şiiri tarzında zengin bir Koronavirüs edebiyatı olduğunu rahatlıkla söyleyebiliriz.

1. KORONAVİRÜS MANZUMELERİ

1.1.Şekil Bakımından Koronavirüs Manzumeleri

Klasik Türk edebiyatı tarzında yazılmış manzumelerin, **gazel** ("Korona" cinaslı gazeller), gazellere yazılan **nazire** (Korona gazeli yazarların birbirine ve Şeyh Galib, Koca Râgıp Paşa gibi şairlerin gazellerine yazılan nazireler), **tehzip** (Nedîm'in gazeline), **taştir** (birbirlerinin şiirlerine) ile **tarih manzumesi**, **kıt'a** ve **müfred** gibi nazım şekilleriyle yazıldığı görülmektedir.

Divan şairlerinin sıklıkla kullandığı bu nazım şekillerinin daha çok aruzun ölçüsünün "Fâ'ilâtün / Fâ'ilâtün / Fâ'ilâtün / Fâ'ilün" kalıbıyla yazıldığını görüyoruz. 12 manzumede kullanılan bu vezinden başka "Mefâ'ilün / Mefâ'ilün / Mefâ'ilün / Mefâ'ilün (2)", "Fe'ilâtün (Fâ'ilâtün) / Fe'ilâtün / Fe'ilâtün / Fe'ilün (Fa'lün) (2)", "Mef'ülü / Mefâ'ilü / Mefâ'ilü / Fe'ülün (1)" vezinlerinin kullanıldığını görmekteyiz.

Manzumeler, klasik şiirimizde sıklıkla görüldüğü üzere 5-11 beyit arasında değişmektedir. Tematik manzumelerde "evde kal, kolonya" gibi redifler tercih edilirken, cinaslı manzumelerde "Korona" ile ses benzerliği yönüyle bazen zorlama ifadeler de cinas olarak kullanılmıştır. Koronavirüs manzumelerinin tecnis, taştir, tanzir, tarih düşürme gibi teknikler kullanılarak yazıldığını görmekteyiz.

Şairlerin mahlas kullanması ise divan şiiri geleneğinin bir nişanesi olarak dikkat çekmektedir. İstisnasız, hemen her şairin bir mahlas kullandığı görülmektedir. Ozan Yılmaz (Husûsî), Mustafa Sefa Çakır (Safâî), Üzeyir Arslan (Şuyûî), Ayhan Şen (Muhâcir), Yasin Şen (Yâsin), Murat Kaan Büyükservi (Şeh Murâd), Ozan Kolbaş (Gümânî), Ömür Ceylan (Efsûs-Ömür), Mehmet Fatih Köksal (Nâdî), Hakan Özçelik (Hâkânî), İdris Mahfi (Mahfi), Fikret Geçen (el-'azîzî).

1.2.Muhteva Bakımından Koronavirüs Manzumeleri

Koronavirüs manzumelerinin doğrudan Koronavirüs manzumeleri ve dolaylı olarak Koronavirüs ile ilgili yazılmış manzumeler olmak üzere ikiye ayrıldığını görüyoruz.

Doğrudan Koronavirüs ile ilgili manzumelerde virüsün ortaya çıktığı yer ve yayıldığı coğrafyalardan bahsedilmiş, Koronavirüs'ün mahiyetine şairâne bir üslupla yaklaşmıştır. Şairler bir aydın olarak Koronavirüs'ten korunma yöntemlerinden bahsetmiş, hastalığın belirtileri ve hastalığın insan üzerindeki etkilerini dile getirmiştir. Koronavirüs'ün insanın günlük hayatına olan etkileri, şairlerin virüsten korunmak için ilginç tavsiyeleri ve nasihatleri de manzumelerin konuları arasındadır. Virüs musibetini Allâh'ın, kullarına bir uyarısı olarak gören şairler olduğu gibi, insanları virüsten kurtarması için Allâh'tan yardım istenmesi gerektiğini dile getiren şairler de var. Koronavirüs'e "komplo teorisi" gözüyle bakan beyitlere de yer veren şairler, klasik üslubun vazgeçilmez özelliklerinden olan yazdığı eserle övünme, şiiriyle konuya yeni bir soluk getirme iddiasını dile getirmekten geri durmamışlardır.

Dolaylı olarak Koronavirüs ile ilgili manzumelerde ise salgın münasebetiyle ortaya çıkan ve toplumu etkileyen konulara yer verilmiştir. Koronavirüs salgınıyla birlikte bütün eğitim faaliyetlerinin önce tatil edilmesi, akabinde "uzaktan eğitim" yöntemine geçilmesine binaen bir akademisyenin gözünden konu ele alınmıştır. Salgından dolayı dışarı çıkma yasakları gelmiş, özellikle yaşlılarca bu yasaklara riayet edilmemesine izafeten "evde kalma" çağrısı niteliğinde gazeller yazılmıştır. Bazı şairlerimiz ise Koronavirüs'e panzehir olarak Urfa İsot'unu öneren bir şiir ile arz-ı endam ederken, bazıları da virüsten korunmanın en önemli dezenfektanı "kolonya" ile ilgili manzumeler yazmışlardır.

1.2.1.Doğrudan Koronavirüs İle İlgili Manzumeler

1.2.1.1. Koronavirüs'ün Ortaya Çıktığı Yer ve Yayıldığı Yerler

Koronavirüs, daha önce birçok salgının anavatanı olan Çin'de ortaya çıkmıştır. Koronavirüs ile ilgili yazılan manzumelerde bu konuya sıklıkla yer verilmiştir. Klasik şiirimizde Çin'in mitolojik bir unsur olarak kullanıldığı "Çin ü Mâçin" ifadesine işaret edilmiş; yine dünyayı karıştıran "Yecüc ü Mecüc" diyarı olan Çin ile ilgili mazmunlar kullanılmıştır. Virüs bir "seyyah" hayal edilmiş, doğu-batı demeden bütün dünyayı dolaşmaya başlamıştır. Gittiği her yere "ölüm" götürmüş, bu yönüyle âdeta kıyameti hatırlatmıştır. Hatta Koronavirüs arza yeni bir düzen getirmek ve insanlara büyüklüğünü hatırlatmak için Allâh tarafından gönderilen gözle görülmeyen ve Müslüman için rahmet, kâfirler için bir ateştir.

Ozan Yılmaz (Husûsî) gazelinde insanlara, bir nasihat gözüyle bakmasını önerdiği Koronavirüs'ün Çin'de ortaya çıktığını, sınırlarını aşarak doğu-batı demeden bütün ülkeleri etkilediğini, fabrikaları kapattığını dile getirmektedir. Hindistan, İran, Çin ve Kore'nin virüs korkusuyla beyaz örtülere büründüğünü dile getiren şair, istediği ülkelere ambargo koyan Amerika'nın virüse ambargo koyamayacağını söyler. Bir efsane haline gelmiş olan "Çin'de bir pazarda satılan yarasa yemeğinden" ortaya çıkan bu virüsün korkusuyla, İspanyol ve İtalyanların bir yarasa gördüklerinde tarumar olduklarını ileri sürer.

Her kim olmaz bu nasihâten melûl ü muntasıh
Çin ü Mâçin'i aşup korona korlar kor ona (Yılmaz, Gazel 1/2)

Garb'ı alıp etkisine şark'ı etti tamtakır
Fabrikalar kapatırken dayanır mı kur ona (Yılmaz, Gazel 1/3)

Hind ü İran Çin ü Kore korkudan hep bembeyaz
Amerika hangi yüzle âmbargo kor una (Yılmaz, Gazel 1/4)
Târûmâr olmuş sanırsın bir yarasa görmesin
Barselona Kartagena Madrid ü La Koruna (Yılmaz, Gazel 1/5)

Torino Roma Milano'dan çekilmiş el ayak
Çeşme-i Aşk'ın dibine gel de at bir koruna (Yılmaz, Gazel 1/6)

Mustafa Sefa Çakır (Safâyî) da gazelinde virüsün Çin ü Mâçin'de ortaya çıktığını, ancak İtalya'yı ise çok feci şekilde etkilediğini, Koronavirüs'ün görüldüğü her yerin âdeta bir mahşer yerine döndüğünü dile getirir.

Çin midir Mâçin midir mebdai ya İtâliyâ
Kande olsa görünür misl-i kıyâmet koronâ (Çakır, Gazel 1/2)

Üzeyir Arslan (Şuyûî) ise Koronavirüs'ü "Çinli bir seyyâh" istiaresi ile vererek onun dünya turuna çıktığını, gittiği her şehirde hüzn ve matem bıraktığını söylemektedir.

Çinli bir seyyâhdır eyler seyr-i âlem korona
Girdiği şehre bırakır hüzn ü mâtem korona (Arslan, Gazel 1/1)

Yasin Şen'in (Yâsin), Ozan Yılmaz'a (Husûsî) nazire olarak yazdığı gazelinin neredeyse tamamında Koronavirüs'ün ortaya çıktığı ve etkilediği ülkelerden bahseder. Bu ülkelerle özdeşleşen mazmunlarla gazelini süsleyen Şen, kullandığı başarılı cinaslarla dikkat çekmektedir. Şair, virüsün Çin ü Mâçin'den "Korona" namıyla gelen çok şiddetli ve büyük bir belâ olduğunu, herkesin kendisini ondan korunması gerektiğini dile getirir. Şair, Vatikan'ın virüs korkusuyla kapılarını

kapattığını, Osmanlı için bir “Kızılma” olan bu diyardan dünyaya virüsten korunma uyarıları geldiğini ekler. Temizlikten nasibini almayan Portekiz’in virüs münasebetiyle “temizlik” dersi aldığını dile getiren Şen, birçok zafere imza atan Türk halkının bu virüs illetine set kurarak gafil olmamasını ister. Şen, Türkiye’yi Korona’dan koruması için Allâh’tan yardım talep eder. Şair, hatalarla dolu bir gazel yazdığını, bunun sebebinin Hitâ/Hatâ (Çin) ülkesinden gelen Covid virüsünün sebep olduğunu dile getirir.

Bir virüstür Çin Maçın’dan geldi nâmı Korona
Pür-şedîd ü pür-belâdur halk-ı âlem koruna (Yasin Şen, Nazire 1/1)

Gör neler eyledi âciz kaldı andan Rim Papa
Tâ Kızılma diyârından gelir ses: Korun a! (Yasin Şen, Nazire 1/2)

Şimdi bildi Portugal Talyan temüzlük neydüğün
Gâfil olma ey vatan-ı pür-zafer sed kur ona (Yasin Şen, Nazire 1/3)

Kıl İlâhî Devlet-i Türkiyye’yi ma’sûn n’ola
Senden oldukda inâyet n’itse gerek Korona (Yasin Şen, Nazire 1/5)

N’ola **Yâsîn**’in gazeli olsa cânâ pür-hatâ
Geldi Covid çün Hitâ’dan böyle hâller kor ona (Yasin Şen, Nazire 1/6)

Murat Kaan Büyükservi’nin (Şeh Murâd), “Korona” cinaslı gazellere yazdığı naziresinde “Çin Seddi” ile “Yecüc ü Mecüc” mazmunlarına yer verir. Koronavirüs’ü İncil ve Kur’ân-ı Kerîm’de geçen ve insanlar arasında fesat çıkarıp bozgunculuk yapan kısa boylu, hızlı hareket eden, ateş gibi her şeyi yakıp yıkararak yok eden Yecüc ü Mecüc kavmine benzetir. Kelime anlamının da “ak kor, parlak ateş” anlamına gelen Yecüc ü Mecüc özelliği itibarı ile Korona’ya benzetilmiştir. Şair, bu belânın Çin Seddi’ni aşmış geldiğini, bütün insanlığın da ondan korunması gerektiğini dile ifade etmiştir. *Dursun Ali Tökel mitolojik bir öge olan Yecüc ü Mecüc hakkında şu notları düşmektedir: “Nuh Peygamberin evlatlarından Yafes’in soyundan oldukları rivayet edilen iki kabilenin adı. Bu kişilerin adları iki yerde zikredilmektedir[Kehf / 97: Artık Ye’cüc ve Me’cüc onu (Zülkarneyn’in yaptığı seti) ne aşabildiler ve ne de delip geçebildiler. Enbiyâ/96: Ye’cüc ve Me’cüc’ün Seddi yıkıldığı zaman her dereden ve tepeden boşanırlar.]. Kur’ân’da bu iki kavme böyle çok özlü şekilde temas edilirken, tefsirlerde ve sair kaynaklarda, Ye’cüc ve Me’cüc’ün nesepleri, boy-bos ve şemâilleri, konuştukları dil, yaşadıkları coğrafya, yeme-içmedeki aşırılıkları, insanlığın başına açacakları büyük belalar vs. konularında sayısız haberler rivayet edilmektedir. Ye’cüc ü Me’cüc kelimelerin ilk çağrışım alanı onların kıyamet alametlerinden biri olmalarıyla ilgilidir. Rivayete göre Ye’cüc ü Me’cüc kıyamet kopmadan bir müddet önce zuhur edecek ve insanların başına büyük belalar açacaklardır.”* [Tökel, 2016: 313]

Bir belâ Ye’cüc u Me’cüc misli ismi "Korona"

Sedd-i Çini aşdı geldi cümle 'âlem koruna (Büyükservi, Nazire 1/1)

Bir “Korona” cinaslı nazire gazel de **Ozan Kolbaş (Gümânî)** tarafından yazılmıştır. Kolbaş, Koronavirüs’ün önce Çin’de ortaya çıktığını dile getiren şair, Çinlilerin haşlanmış bir okka yarasa etini koyarak yaptıkları yemekten yemeleri sonucu bu virüsün türediği efsanesine işaret eder. Şaire göre, dünyaya haddini bildiren bu virüsün ne kadar etkili olduğunu apaçık ortaya çıkmıştır; nitekim hangi şehre virüs girmişse sanki bir kor ateş oraya düşmüştür. Bu gözle görülmeyen zerrenin nasıl bunca

yolu tepip Türkiye'ye geldiğine şaşırdığını söyleyen şair, virüsün süpermarketlere zam olarak tesir ettiğini de sözlerine ekler.

Evvelâ neşv ü nemâ buldı Çin ü Mâçin'de kim
Ekl idenler haşlayup bir kıyye huffâş kor ona (Kolbaş, Nazire 1/2)

Gördük ol gîtî-nümâdan âlemin ahvâlini
Hangi şehre dahlolursa say ki düşmiş kor ona (Kolbaş, Nazire 1/3)

Bü'l-aceb evrâs kim yollar tepüp Türkiye'ye
Âhiren gelmiş, süpermarket hemân zam kor una (Kolbaş, Nazire 1/4)

Ömür Ceylan (Efsûs-Ömür) hocamız da yazdığı tehzilinde dünyaca ünlü Bulgar medyum “Baba Vanga” olarak bilinen Kôr Ana'ya bu virüsün göz süzerek geldiğini söyler. Kôr olan birine virüsün göz süzerek görünmesi ile İranlıların makyaja düşkünlüğünün aynı beyitte kullanılması oldukça güzel bir kompozisyon oluşturmuştur. Sürme ile virüsün zerrelere oluşması bu mizansenin ne kadar güçlü olduğunu göstermektedir. Bilindiği üzere Çin'den sonra Koronavirüs'ün ilk etkilediği ülke İran olmuştur. Ceylan, bu virüsün sınırları aşip Şanlıurfa'daki Bostanlı'ya kadar gelip yerleştiğini ve “İsot” bahçesine musallat olduğunu da esprili bir şekilde dile getirir.

Baba Vanga'nın 1981 yılındaki bir kehaneti, Koronavirüs salgınıyla gerçekleşmiş oluyor. Vanga'nın “*Bilinmeyen birçok hastalık ortaya çıkacak. İnsanlar sokaklarda sebepsiz ve sağlıklı görünürken bayılacaklar. Hâlbuki bunu hâlâ önleyebilirsiniz, bu sizin ellerinizde... Kırk yıl sonra, şimdiki hastalıklar yerini yeni hastalıklara bırakacaktır. Beyinle ilgili hastalıklar...*” [Seçkin, 2009: 177] şeklindeki bu kehanetinde “kırk yıl sonra” ve “şimdiki hastalıklar yerini yeni hastalıklara bırakacaktır” ifadeleri 1981'deki AIDS virüsünün etkili olduğu bir zaman diliminde söylenmiştir. Yine Vuhan'da ve İran'da “insanların sokakta yürürken düşüp bayılmaları ve ölmeleri” ile ilgili görüntüler hafızalarımızda taze bir hatıra olarak durmaktadır.

*Bu virüs geldi esas göz süzerek Kûr Ana'dan
Sürelim kuhl-i Şifâhân deyu Îrân'e olur (Ceylan, Tehzil 1/2, 3)
Sonra Bostanlı denen karyede kurmaz mı konak
Dadanup bostâna sallûta-i bostâne olur (Ceylan, Tehzil 1/2, 3)*

Mehmet Fatih Köksal'ın (Nâdî) Nedîm'in gazeli üzerine yazdığı tehzil Koronavirüs manzumelerine farklı hava katmıştır. Nedîm'in sevgilisine yönelttiği “kâfir” etiketi bu sefer Koronavirüs'e yapışmıştır. Köksal, Koronavirüs'ün memleketini sorgularken Çin'in başkenti “Pekin” ile Çin'in dünyayı karıştırmak istediğine, “Hong Kong” ile Çin'e isyan eden bu kısa boylu ve oldukça seri hareket eden fesat ehli Yecüc ü Mecüc nesline ve “Vuhan” ile virüs asıl memleketine işaret etmektedir. Leff ü neşrin güzel bir örneği olan bu beyit bizi edebî zevkin zirvelerine götürmektedir.

*Pekin'den Hong Kong'dan ya Vuhan'dan mısın kâfir
Yecüc müsün Mecüc mü kor musun Koran mısın kâfir (Köksal, Tehzil 1/1)*

Ömür Ceylan (Ömür-Efsûs) yazdığı tarih manzumesi ile Koronavirüs salgınına tarih düşürmüş ve konu ile ilgili bir eksikliği de gidermiştir. Ceylan, Koronavirüs için “pek ırak yollardan gelen bir dilber-i ra'nâ” istiaresini uygun görmüştür. Şairin, herkesin kötülediği, öcü olarak gördüğü virüs için “dilber-i ra'nâ” demesi şaşırtıcı olmuştur. Yine de virüs için, onun şanına bir tarih manzumesi yazarsam eger ne olur, diyerek çekincesini dile getirmiştir.

*Geldi bir dilber-i ra'nâ pek ırak yollardan
Târihin söyleyelim şânına âyâ ne olur* (Ceylan, Tarih 1/1)

Fikret Geçen (el-'azîzî) ise yazdığı kıt'asında virüsün çıktığı yere değil, niçin ortaya çıktığına dikkati çeker. Şair, Koronavirüs'ün Allâh tarafından yeryüzünde düzeni kurmak için gönderildiğini, insanın yerlerin hâkiminin kim olduğunu yeniden sorgulaması gerektiğini dile getiriyor. Çünkü virüs Allâh'ın emirlerine itaat eden memurdur, Müslümanlar için rahmet, kâfirler için de bir âteştir. Geçen'in bu kıt'ası Nisa Suresi 78-79. ayetlerini hatırlamaktadır: “ *Nerede olursanız olun, sağlam ve tahkim edilmiş kaleler içinde bulunsanız bile ölüm size ulaşacaktır. Onlara bir iyilik gelse ‘Bu Allâh’tandır’ derler. Onlara bir kötülük gelirse, ‘Bu senin yüzündendir’ derler. (Ey Muhammed!) De ki: ‘Hepsi Allâh’tandır’ de. Bu topluma ne oluyor ki, neredeyse hiçbir sözü anlamıyorlar! Sana ne iyilik gelirse Allâh’tandır. Sana ne gelirse nefsendendir...*” [Altuntaş ve Şahin, Ankara: 2011].

Arzda intizâma gelmiş ana derler korona
Yerlerin hâkimi kimmiş gel dimâğın yor ona (Geçen, Kıt'a 1/1)
Emre mu'tî bir me'mûr kim dîdelerden hâfidir
Müslimân'çün rahmet olur küfre âteş korona (Geçen, Kıt'a 1/2)

1.2.1.2. Korona'nın Mahiyeti

Koronavirüs'ün nerede ortaya çıktığını ve nerelere yayıldığını sorgulayan şairler, bu musibetin sebebi olan virüsün ne olduğunu, nasıl bir hastalık olduğunu da kendilerince anlatmaya çalışmışlardır.

Ozan Kolbaş (Gümânî) Koronavirüs'ün insanlığın başına gelmiş kötü bir hikâye olduğunu söylerken, söylediklerinin can kulağıyla dinlemeyenlerin başına virüsün musallat olacağını dile getiriyor.

Söyleyem bir bed hikâyet dinleyenler koruna
Gûş-ı cânı tutmayan bilmez nedür ol korona (Kolbaş, Nazire 1/1)

Mehmet Fatih Köksal (Nâdî), Nedîm'in gazeline yazdığı tehzilde divan şiirinde sevgiliye hitap eder gibi Koronavirüs'e seslenir ve virüsün ne olduğunu kendi üslubuyla ifade etmeye çalışır. Köksal, Koronavirüs'ün cismini kimse görmediği halde ismini bütün dünyaya yayıldığını, onun sevgilinin bir oyununa benzediğini söylemektedir. Yine virüse seslenerek onun gerçek mi, yalan mı olduğunu söylemesini istemektedir. Şair, Koronavirüs'ün yaşlılardan hoşlandığını ama gençleri ise sevmediğini dile getirirken, virüse “Söyle bakalım, yaşın kaç, genç misin, yaşlı mısın?” şeklinde seslenir. Koronavirüs'e “kâfir” diye seslenen şair, onun bütün âlemi sel olup boğduğunu ve âteş yeli olup yaktığını dile getirir. Koronavirüs'e bu hususiyetlerine binaen “Ey kâfir, Tûfân mısın, yoksa cehennem âteşi misin?” diye sorar. Şair, virüse “Göklere asılı gezdiğine göre kuş musun, kanatlı mısın, yüzünü yere süren sürüngen misin, bilmiyorum.” diyerek kararsızlığını ifade eder.

Gören yok cismini ismin yayılmış âleme ammâ
Fen-i ma'sûka benzersin hele yalan mısın kâfir (Köksal, Tehzil 1/2)
Seversin şeyh ü pîrâm civândan eylemezsiz haz
Yaşın kaç ben de bilmem toy musun pîrân mısın kâfir (Köksal, Tehzil 1/3)
Boğarsın seyl ü bâd olur yakarsın âlemi küllî
Nesin Tûfân mı yâhud âteş-i nîrân mısın kâfir (Köksal, Tehzil 1/7)
Muallâk mısın ağıp göklere tayrân mısın bilmem
Sürüngen ol yüzün sürü dahi perrân mısın kâfir (Köksal, Tehzil 1/8)

Hakan Özçelik (Hâkânî), Ozan Kolbaş'ın (Gümânî) gazeline yazdığı taşirde onun sözlerine ilave olarak Koronavirüs meselesinin ciddî olduğunu söyleyerek deden toruna herkesin toplanıp dikkatli olması gerektiğini söyler. Bu öyle bir virüstür ki, eski hâl muhaldır ve virüs öncesi hayat normallerinin geride kalması gerektiğini dile getirir.

*Söyleyem bir bed hikâyet dinleyenler koruna
Mevzu ciddî, toplaşın millet dededen toruna,
Bir virüs peydâ olup azmetti dünyâ turuna,
Yok vakit kolbastı'yâ, şemmamme'ye hem horona,
Gûş-ı cânı tutmayan bilmez nedür ol korona. (Özçelik, Taşir 1/1)*

Ömür Ceylan (Ömür-Efsûs) tarih manzumesinde Koronavirüs'e seslenerek onun "hastalıklar ülkesinin şahı" olduğunu söyler. Şahın, halkın seviyesine inerek onlara zarar vermemesini, şaha sevgili olacak olanın yine şahlar olduğunu ekler.

*Mülk-i emrâz şehisin etme tenezzül halka
Şâha mahbûb olıcak niteki şâhâne olur (Ceylan, Tarih 1/9)*

1.2.1.3.Koronavirüs'ten Korunma Yöntemleri

Birer tabip olmamalarına rağmen şairler Koronavirüs'ten korunma yöntemlerinden de bahsederler. **Ozan Yılmaz (Husûsî)** genellikle temizlik, maske takmak, elleri sıklıkla yıkamak, evden gerekmedikçe çıkmayarak Koronavirüs'ten korunmak gerektiğini tavsiye eder. Salgın başladığında ülke dışında bulunan ve uçakla gelenlerin karantinaya alınmasını, karantinadan kaçanların tespit edilmesi gerektiğini de ilave eder. Yılmaz, virüse yakalanmamak için ilginç bir yöntem de önerir: Hane halkından kimse hasta olmasın istiyorsan, paraya kıyarak Netflix'i kur!

İster isen el yusun hep sağlığından korona
Maske tak u el yıka çıkma evden korun a (Yılmaz, Gazel 1/1)

Hem havada hem denizde hem karada yolcuyu
Tez karantinaya alup iletişim kurun a (Yılmaz, Gazel 1/8)
Hâne halkından birisi olmasın dersin marîz
Evde dursun kıy parana Netflix'i kur ona (Yılmaz, Gazel 1/9)

"Korona" cinaslı gazellere yazdığı naziresinde **Murat Kaan Büyükservi'ye (Şeh Murâd)** göre virüsten korunmak için el yıkamak, katbekat maske takmak gerekmektedir. Tatar miski tahtını kolonyaya kaptırmıştır. Sâkinin elinde artık kadeh değil kolonya şişesi vardır, elindeki kolonyadan bir fis almak kişiyi mest etmektedir. Şair sevgilisine: "Ey sevgili, bu hastana dudağından bir şifa ver!" demiştir. Sevgilinin nazı da salgın modasına uymuştur: "Git, maskeni tak, virüsten korun!" Şair: "Senin şu ince belinden bir defa kucaklayayım." demiştir. Sevgili gümüş kollarını göstererek: "Kendini benden koru ha!" diye üstelemiştir.

Bir tabîb çıkdı hatâdan geldi meydâna didi
El yuyup hem maskelerden kat-be-kat sed kur ona (Büyükservi, Nazire 1/3)
Eskiden misk-i Tatâr bulma çok müşkil idi
Şimdi anun kırı irişmez kolonya kuruna (Büyükservi, Nazire 1/5)
Sâkinün bir fis kolonya sunduğu mestânı gör
Fazladan bir fis için yapmaktalar bin kur ona (Büyükservi, Nazire 1/6)

Didüm "iy yâr vir lebünden hastene lutfen şifâ"
Hişm-ile döndi didi "git maskeni tak, korun a" (Büyükservi, Nazire 1/6)

"Bâri bir kez şol bilünden koçayın cânâ" didüm
Gösterüp bâzû-yı sîmînini didi "korun a" (Büyükservi, Nazire 1/6)

Ozan Kolbaş (Gümânî) da naziresinde el yıkamanın, temizliğin önemine dikkat çekerek temizliğin bu dönemde abartılması gereği üzerinde durmuştur. Hatta Hz. Musa bu apak elleri görünce utancından yed-i beyzâsını cebine koyar!

Ellerün hep tertemiz tut, kim görüp Mûsâ anı
Yed-i beyzâsın hacelden ceplerine kor o na (Kolbaş, Nazire 1/8)

Mehmet Fatih Köksal (Nâdî) ise halk arasında Koronavirüs'ten korunma yöntemlerine işaret eder. Aslında bu konuda kafa karışıklığı da söz konusudur. Kimisi virüs belasının ilacı olarak sarımsak der, kimisi safran sürmek gerektiğini ileri sürer. Şair Koronavirüs'e seslenerek: "Söyle bakalım, sen anti dezenfektan mısın, nesin?" diye sorar. Virüs korkusundan sabah duş, akşam banyo, gece ise gusül abdesti aldığını söyleyen şair, yıkanmaktan yüzünün ağardığını dile getirir ve virüse: "Sen benim imanımın bekçisi misin, kâfir?" diyerek serzenişte bulunmaktadır.

Sarımsak der kimi dermân kimi safran deyü söyler
Sahîhin söyle sen anti-dezenfektân mısın kâfir (Köksal, Tehzil 1/4)
Sabah duş öğle banyo akşam abdest şebde guslüm var
Ağarttın cümlemiz sen hâris-i îmân mısın kâfir (Köksal, Tehzil 1/6)

Hakan Özçelik (Hâkânî) de **Ozan Kolbaş'ın (Gümânî)** gazeline yazdığı taştirde kim temiz kim kirli, bir bakışla ellerinden tanındığını, el yıkama konusunu abartarak günde bir Aktiveks sabunu bitirmek gerektiğini ve çok kıymetli Sabri Tuncer kolonyasından elden düşürülmemesi gerektiğini önerir.

Ellerin hep tertemiz tut kim görüp Mûsâ anı
Kim temiz kim kirli bir bakmayla ellerden tanı
Aktiveks'in tahmin et bir günde hâsılâtını
Sabri Tuncer vârisi her kimse aldı yâtını
Yed-i beyzâsın hacelden ceplerine kor o na. (Özçelik Taştir 1/8)

1.2.1.4. Koronavirüs'ün Belirtileri ve Etkileri

Koronavirüs'ün belirtileri uzmanlar tarafından sıklıkla dile getirilmiştir, ancak şairlerin gözünden bu belirtiler ve hasta üzerindeki etkileri nasıl okunmuştur? Öncelikle bu bakış açısı bir uzman diliyle değil, şairâne bir tarzda dile getirilmiştir, diyebiliriz. **Ozan Yılmaz (Husûsî)** virüsün bulaştığı hastada ilk belirtinin "yüksek ateş" olduğunu dile getirmiştir. Bu öyle bir ateştir ki mevsimin soğukunda karlar bir hastaya kâr etmez, ona kor gibi gelir.

Kim kaparsa bu virüsü âteşin te'sîr olup
Mevsimin tüm soğukunda karlar olur kor ona (Yılmaz, Gazel 1/7)

Mustafa Sefa Çakır (Safâî) de Koronavirüs musibeti hangi insanla dostluk kurarsa bu onun için pek büyük bir felaket olup bu dünyada artık kurtuluşunun mümkün olmadığına işaret eder. Çakır da cinas yoluyla "kor" ifadesi ile hastalığın yüksek ateş şeklinde bir belirtisi olduğunu dile getirmiştir.

Kanğı ins'e kılsa ünsiyyet musîbet koronâ
Olmaz iflâh bu cihânda pek felâket kor ona (Çakır 1/1)

Üzeyir Arslan (Şuyûî) gazeline virüsün insanlar arasında ayırım yapmadan bulaştığını, sevdiği insanların da virüsün pençesini düştüğünü dile getirmiştir. Virüsün aşk ateşiyle insanları yaktığını, bu hastalığın aralıksız hapsirme ve öksürme

gibi belirtileri olduğunu söyler. Bu hastalıktan korunma yönteminin sevdiklerimizle aramıza mesafe koyarak kucaklaşıp öpüşmemek olduğuna işaret eden Arslan, Koronavirüs'ü “kan içici katil” olarak görür. Koronavirüs hastalarının ağzından ve burnundan kan dökerek ölmelerine de işaret edilmiştir.

Gördüğüm hûbâna meyyâl olup içine düşer.

Sevdiği çoktur ayırmaz cins-i âdem korona (Arslan, Gazel 1/2)

Âteş-i aşkıyla evvel yandırır insânı hem

Sonra hapsirtir u öksürtür demâdem korona (Arslan, Gazel 1/3)

Kim ki meftûnu olur ol kâtil-i hûnhârenin

Kuçmayıp öpmezse gayrısını her dem koruna (Arslan, Gazel 1/4)

Murat Kaan Büyükservi (Şeh Murâd) de ayrılığın vurduğu âşık sevgilinin sözlerini işittiğinde içine yüz bin kor düşerek sinasını parçaladığını dile getirir. Büyükservi bu beyitle yine Koronavirüs hastalığının ateşli bir hastalık olduğunu hissettirir.

‘Âşık-ı hicrân-zede duydukda yârün sözlerin

Sînesin çâk eyledi çün düşdi yüz bin kor ona (Büyükservi, Nazire 1/8)

Ömür Ceylan (Ömür-Efsûs) yazdığı tarih manzumesi Koronavirüs'e “Sen hangi Çinlinin bakışısın ki senin bir bakışın ne canda ciğer parçası bırakır, ne de ona bir ilaç kâr eder?” diyerek virüsün insan üzerindeki etkilerine işaret eder. Çünkü virüs önce insanın boğazına, sonra da ciğerine çökerek nefes almasını engeller, bir süre sonra nefes alamayan hasta boş bakışlarla hayata veda eder. Üstelik Koronavirüs'ün hiçbir ilacı da yoktur. Şaire göre bu hastalığa yakalananların gül benizlerinin sararıp solar, hatta yüzleri kızarıp gül bahçesine veya ateşten kızarmış ocağa döner. Bu şekilde Koronavirüs, talik yazıyla hastaların ecel fermanını yazar. Virüsün gölgesi mamur bir haneye düşse orası âşığın gönlü gibi bir virane olur. Koronavirüs öyle şedit bir hastalıktır ki sırat köprüsü ona göre kurtuluş köprüsü olur. Cehennem ateşi bile virüsün mumuna pervane olur. Koronavirüs amansız bir hastalıktır. Genç ve taze sevgilileri bırak da kucaklayıp öperek bir veda edelim desek, virüsün ateşiyle 19 yaşındaki bu fidanlar bile birden yaşlılar gibi solar.

Ne ciğer pâresisin sen ki Moğolçin nazarın

Ne ciğer pâresi kor canda ne dermâne olur (Ceylan, Tarih 1/2)

Hatt-ı ta'lîkle mi yazdın ecelin fermânın

Gül benizler sararıp solmada g/külhâne olur (Ceylan, Tarih 1/3)

Gölge salsan farazâ hâne-i ma'mûre diyüp

Dil-i 'âşık gibi ol dem heme vîrâne olur (Ceylan, Tarih 1/4)

Saňa nisbetle sırât cîsr-i felâhdır ancak

Nâr-ı dûzahsa senin şem'ine pervâne olur (Ceylan, Tarih 1/5)

Ko vidâ eyleyelüm genc ü civân yârâna

19 yaş bile hatta saňa pîrâne olur (Ceylan, Tarih 1/6)

1.2.1.5.Korona'nın İnsanların Günlük Hayatına Etkileri

Mustafa Sefa Çakır (Safâî) Koronavirüs'ün etkilerinin günlük hayata yansımalarına yer verir. Çakır, aşağıdaki beyitte 11 Mart günü alınan bir kararlar

Koronavirüs'ün öğrencilere bulaşmasını engellemek amacıyla okulların üç hafta (21 gün) tatil edildiğine işaret etmektedir.

Yirmi bir gün ta'til oldu mekteb-i rüşdî, alî
Etmese bir yerde tullâba sirâyet koronâ (Çakır 1/3)

Ozan Kolbaş (Gümânî), acayip bir virüs olan Koronavirüs'ün yollar teperek Türkiye'ye geldiğini, insanların panikle süpermarketlere hücum etmesiyle un başta olmak üzere her şeye zamlar geldiğine işaret etmektedir. Şair, fırsatçıların iğneden ipliğe her şeye zam yaptıklarını, dövizin fırladığını, maaşların eridiğini, beş kuruşluk dezenfektanların yüz kuruş olduğunu dile getirmiştir. Uçak seferleriyle yurtdışından gelenlerin karantinaya alınmasına işaret ederek herkesin kendilerini onlardan koruması gerektiği ifade edilmiştir.

Bü'l-aceb evrâs kim yollar tepüp Türkiyye'ye
Âhiren gelmiş, süpermarket hemân zam kor una (Kolbaş, Nazire 1/4)

Beş kuruşluk bir dezenfektan olursa yüz kuruş
Hep dolar alsan maâsın yine yetmez kur ona (Kolbaş, Nazire 1/5)

Bir kaçan sâlim olur dirler bi' de pervâz uran
Pek abes lafdur uçakdan kim inerse korun a (Kolbaş, Nazire 1/6)

Ömür Ceylan (Ömür-Efsûs) ise eczanelerin revaçta olduğunu, virüsün isabet ettiği insanların bulunduğu ambulansların resmigeçit ile hastaneye girdiklerini dile getirir.

Mahv u imhâ idelim 'atf-ı nazar kılmayalım
Okuyan bir dizesin tâlib-i eczâne olur (Ceylan, Tehzil 1/6, 7)

Yanılıp hatm eden olmuşsa da efsûs efsûs
Ambulans resmigeçit dâhil-i hastâne olur (Ceylan, Tehzil 1/6, 7)

Mehmet Fatih Köksal (Nâdî) ise tehzilinde salgın hastalıkların yayılmasının önüne geçmek için mahpusların salıverildiğini, sokaktakilerin dışarı çıkma yasağı ile evlere hapsediğini ironik bir dille anlatmaktadır. Sokaktaki insanları eve hapseden virüsün gücünün hiç kimsede bulunmadığını söyleyen şair virüse “Han mısın, hakan mısın?” diye sorar. Şair, insanların günlük hayattaki alışkanlıklarının da Koronavirüs salgını ile değiştiğini, özellikle temizlik konusunda insanların takıntılı bir ruh haline büründüğünü dile getirmiştir.

Hapisde yatamı saldın sokaktakini hapsettin
Bu kudret kimde vardır han mısın hakan mısın kâfir (Köksal, Tehzil 1/5, 6)

Sabah duş öğle banyo akşam abdest şebde guslüm var
Ağarttın cümlemiz sen hâris-i îmân mısın kâfir (Köksal, Tehzil 1/5, 6)

Hakan Özçelik (Hâkânî) taştirinde insanların her gün, her saat burnunda maskeyle dolaştığını, insanların kendilerini tecrit ederek evde oturduğunu, bütün tedbirlere rağmen insanın kaderinde ne varsa onu yaşayacağını, Nemrut gibi kudret sahibi bir insanın tek sinekle öldüğünü söylemektedir.

Bir kaçan sâlim olur derler bi' de pervâz uran
Bir de her gün her saat burnunda maskeyle duran
Bil ki herkesten kaçıp tecritle evde oturan
Tek sinekle öldü Nemrud gibi bir sâhib-kıran

Pek abes lafıdır uçaktan kim inerse korun a. (Özçelik, Taştir 1/5, 6)

Ömür Ceylan(Ömür-Efsûs) virüs tehdidi nedeniyle cami, kilise ve sinagog gibi ibadethanelerin kapandığını, virüsün girdiği her yerin meyhaneye dönüştüğünü dile getirir.

Ne mesâcid ne sinâgog ne kilîsâ koyduñ

Girdiğin yer güzelim öylece meyhâne olur (Ceylan, Tarih 1/8)

Ömer Faruk Güler de Koronavirüs salgını nedeniyle bayramda tüm Türkiye’de dışarı çıkma yasağı üzerine herkes gibi Koronavirüs’e esir düştüğünü, bayramlaşmanın ise bu bayramda uzaktan olduğuna işaret etmektedir.

Kamutek biz de esîr-i virüs-i koronayuz

N’ola ki olsa ırakdan merhabâ-yı îdümüz (Güler, Müfred)

1.2.1.6. Koronavirüs’e Komplo Teorisi Gözüyle Bakış

Mustafa Sefa Çakır (Safâî) bazı çevrelerce Koronavirüs illetinin bir laboratuvar ortamında hazırlanıp dünyaya kasıtlı bir şekilde yayıldığını ima eden beyitlere yer vermişlerdir. **Çakır** “var bu işde bir iş” sözüyle bu duruma işaret etmektedir. Koronavirüs’ün hainlik ederek solunum yollarını tahrip ettiğini ve solunum yetmezliği yoluyla insanları helak ettiğini de eklemektedir. **Ömür Ceylân (Ömür-Efsûs)** da Koronavirüs salgının Bulgar medyum “Baba Vanga” olarak bilinen Kör Ana’nın bir “kehaneti” olduğuna telmihte bulunur.

Var bu işde bir iş ammâ fehm idüp tebyîn gerek

Sanki kaht-ı enfâs için bir hıyânet koronâ (Çakır, Gazel 1/4)

Bu virüs geldi esas göz süzerek Kûr Ana’dan

Sürelim kuhl-i Şifâhân deyu Îrân’e olur (Ceylan, Tehzil 1/2)

1.2.1.7. Şairlerin Koronavirüs’ten Korunma Tavsiyeleri ve Nasihatleri

Koronavirüs şairleri halkı uyarma vazifesini üstlenerek yeri geldikçe virüsten korunma konusunda tavsiyelerde bulunurken kimi zaman konu ile ilgili nasihatte bulunmaktan da geri durmamışlardır. **Üzeyir Arslan (Şuyûî)**, toplum kültürümüzde olan kucaklaşma, sarılma ve öpüşme gibi fiillerin virüsün yayılmasına neden olduğuna işaret ederek salgın müddetince bu tür davranışların terk edilmesi gereğine dikkat çekmektedir. Arslan, kan içici bir katil olan Koronavirüs’e yakalananların bu tür fiillerden kaçınması gerektiğini dile getirir. Arslan, virüsten korunmak için alkol içerikli dezenfektanları kullanılmasını tavsiye ederken Koronavirüs’ün harabat ehlini (alkol kullananları) hiç sevmediğini söyler.

Kim ki meftûnu olur ol kâtil-i hûnhârenin

Kuçmayıp öpmezse gayrısını her dem koruna (Arslan, Gazel 1/5)

Ey Şuyûî alkol al iç ü dışın pâk et

Hîç sevmeye harâbâtîyi mâdem korona (Arslan, Gazel 1/5)

Yasin Şen (Yâsin), Koronavirüs’ten korunmak için “temizlik” tedbirini elden bırakmamak gerektiğini tavsiye etmektedir. **Şen**, bu beytinde ayrıca bakkal ve çakalların yiyecek ve içeceklerle zam yaptığını, evden çıkmamak gerektiğini de sözlerine eklemektedir.

Bakkal u çakkal n'ola zam yapsa ekl ü şürbe hem
Kıl temizlik çıkma evden bu tedâbir kor ona (Yasin Şen, Nazire 1/4)

Ozan Kolbaş (Gümânî) de naziresinde maalesef tarihin bu sefer tersten tekerrür ettiğini, Türklerin ve Moğolların saldırılarına karşı Çinlilerin Çin Seddi'ni kurduklarını; günümüzde de Çin'den gelen virüs belasını defetmek için Koronavirüs tehlikesine karşı güçlü bir set kurmak gerektiği tavsiyesinde bulunur.

Eyliyor târih tekerrür şimdi tersten mâlesef
Çin belâsın def için pek hızlı bir sed kur ona (Kolbaş, Nazire 1/7)

Hakan Özçelik (Hâkânî) de taştirinde Kolbaş'ın sözlerine ilave olarak şunları söylemektedir: Koronavirüs tehlikesi baş gösterdiğinde -yani Çin gripten kırılırken- biz defi elimize alıp laylaylomla günler geçirdik. Allâh'ın âdeti böyledir. Tedbirimizi almadığımız için şimdi bütün dünya adeta virüsten kırılıp telef olmaktadır.

*Eyliyor târih tekerrür şimdi tersten mâlesef
Âdetullah böyledür hiç kimse etmez ânı def
Çin gripken biz çalardık çünkü laylaylomla tef
Lâkin artık âdetâ olmakta tüm dünyâ telef
Çin belâsın def için pek hızlı bir sed kur ona. (Özçelik, Taştir 1/7)*

Ömür Ceylân (Ömür-Efsûs) da Koronavirüs'e karşı temizliğe dikkat çekerek sirke, alkol ve kolonya ile dört bir tarafın yıkandığını; evden çıkmadan alkollü kolonya, sirke, esans ve dezenfektanların da kullanılması gerektiğini tavsiye eder. Hayatımızın bir parçası olan kolonya ve sirkenin marketlerde tükenmesi hatta yakıt üretiminde kullanılan etanol üretiminin dezenfektan ve kolonya üretimine yönlendirilmesine de işaret eder.

*Alkohol sirke kolonya(ğ) yıkanır dört bir yan
Çıkmadan önce şarâb şişede mestâne olur (Ceylan, Tarih 1/7)*

Koronavirüs ile dolaylı olarak ilgili olan **İdris Mahfi'nin (Mahfi)** "Evde Kal" redifli gazeli ile **Ozan Yılmaz'ın (Husûsî)** "Kolonya" redifli gazellerinin tamamında da şairlerin salgın konusundaki tavsiyelerine ve nasihatlerine yer verildiğini görüyoruz.

1.2.1.8.Koronavirüs'ün İlâhî Bir Uyarı ve İnsanlara Musibet Olarak Gönderildiği

Ayhan Şen (Muhâcir), Koronavirüs ile ilgili gazelinin tamamında bu musibetin bir İlâhî uyarı niteliğinde olduğuna işaret eder. **Şen**, bu musibetten kurtulmak için insanların Allâh'a çokça dua etmesi, bu müşkül durumdan kurtulmak için sürekli ağlayıp inleyerek Allâh'ın rahmetini talep etmeleri gerektiğini söyler. Koronavirüs'ün bir afet seli, bir kıyamet gibi insanları telef ettiğini, buna ibret nazarıyla bakmayanların cahil birer azıksız yolcu olduklarını dile getirir. Dünyada meydana gelen her türlü olayda bir hikmet aramak gerektiğini, bundan nasibi olmayanların sadece dünyalık kaygı ile olaya baktığını ve bu hikmeti anlamaktan da uzak olduklarını ifade eder. Eğer kul, aciz ve fakir olduğu hükmüne teslim olup Hak'tan gelen her şeye razı olsa onda kendisine bir rahmet verilir ve her şey ona yâr olur. Aslında her insan baht ve talih savaşında güçsüzdür ancak İlâhî emri

yüklendiğinde savaş meydanı ona dar gelir. Şen, dünyalık şeyler için ömrünü heba ettiğini, başına gelen bu musibetin muradını ahrette sormak gerektiğini de eklemektedir.

Kıl talep çok Rahmet-i Hak gayrı etmez kâr ona
Yok kifâyet eylesen de dembedem sen zâr ona (Ayhan Şen, Gazel 1/1)
Ol ki nâdân ibret almaz bir azıksız yolcudur
Seyl-i âfet zanneder hem bir kıyâmet der ona (Ayhan Şen, Gazel 1/2)
Rişte-i hikmetle merbut her ne vâîr âlemde kim
Bî-nasîbin derdi tektir olmak ister dûr ona (Ayhan Şen, Gazel 1/3)
Oysaki kul teslîm olsa acz u fakrun hükmüne
Anda rahmet celb olur hem her şey olur yâr ona (Ayhan Şen, Gazel 1/4)
Nâtüvândır her beşer bu baht u tâlî' cengine
Emri yüklenmiş neferdir gör ki meydân dar ona (Ayhan Şen, Gazel 1/5)
Âh edersin sen Muhâcir sa'yelik dünyâ için
Varsa ma'nâdan murâdın ahretten sor ona (Ayhan Şen, Gazel 1/6)

Zekeriya Başak, Ayhan Şen'in (Muhâcir) Koronavirüs gazelini bir müfretle alkışlamaktadır. Başak, "şen" sözünü tevriyeli kullanarak arkadaşına ümitsiz olmamasını, bu musibetten ibret almasını ve gelen her türlü sıkıntıya karşı sabırlı olmasını tavsiye eder. Aslında cansız ve donmuş gibi görünen bu virüsün kor bir ateş olması hasebiyle kahr ve lutfu da içinde barındırdığını dile getirir.

Şen ola hayran ola ibret ala sabret ona
Kahr içinde lutfu gör ger cemed için kor ona (Başak, Müfred)

Fikret Geçen (el-'azîzî) Koronavirüs'ün Allâh'ın emrine itaat ettiğini, gözle görülmeyecek kadar küçük bir zerre olduğunu ve onun Müslümanlar için bir rahmet küfre düşenler için de bir ateş olduğunu söylemektedir.

Emre mu'tî bir me'mûr kim dîdelerden hâfidir
Müslimân'çün rahmet olur küfre âteş korona (Geçen, Kıt'a 1/2)

Yasin Şen ise (Yâsin), Koronavirüs illetinden Türkiye'yi muhafaza etmesi için niyazda bulunurken, ülkemize Allâh'ın yardımını geldiğinde Koronavirüs'ün hiçbir zarar veremeyeceğini dile getirmektedir.

Kıl İlâhî Devlet-i Türkiyye'yi ma'sûn n'ola
Senden oldukda inâyet n'itse gerek Korona (Yasin Şen, Nazire 1/5)

1.2.1.9. Şairin Kendine Çıkardığı Hisse ve Şiiriyle Övünmesi

Bir gelenek olarak divan şairlerinin mahlas beyitlerinde kendi şiirini ve sanatını övmesi, şairlik ve şiir anlayışları hakkında sözler söylemesi, şairlik yeteneği ile kendisine pay çıkarması gibi durumları Koronavirüs manzumelerinde görmek mümkündür. Bu durum söz konusu şiirleri yazan şairlerin bu geleneği sürdürdüklerini de göstermektedir.

Ozan Yılmaz (Husûsî) gazelinin mahlas beytinde yazdığı Koronavirüs manzumesiyle dikkati çektiğini, bundan sonra bütün ahalinin bu virüs salgınından korunması gerektiğini ifade etmektedir.

Ey **Husûsî** sen de manzûmenle çektin dikkati
Şimdiden sonra ahâlî cümleten hep koruna (Yılmaz, Gazel /11)

Mustafa Sefa Çakır (Safâî), kendi şahsında bütün insanlara seslenerek “Bu işin şakası yok, ama üzülmeye de gerek yok.” demektedir. Çünkü kolay bir şekilde Koronavirüs ile ilgili güzel bir manzume yazdığını söylemektedir.

Ey **Safâî** şakası yok mübtelâ olma gama
Sehl olan bir tarz ile kıldın kitâbet koronâ (Çakır 1/5)

Murat Kaan Büyükservi ise (**Şeh Murâd**) “tarz-ı kadîm” ile dostlarına bir gazel söylediğini ancak Koronavirüs salgınından ötürü eskideki gibi halka şeklinde bir meclis değil yeni tarz (nev-tarz) bir meclis kurlmalarını istemektedir. Mübalağa, teşhis, teşbih, hüsn-i talil gibi bilumum söz sanatlarını ihtiva eden mahlas beytinde şair, kaleminin ateşler saçan ejder başlı bir kalem olduğunu, bir gazel söylerse virüsün incinip yok olacağını iddia eder.

Söyleyüm tarz-ı kadîm üzre gazel dostâna lîk
Halka halka olmayan nev-tarz meclis kurun a (Büyükservi, Nazire 1/4)

Şeh Murâd ejder-ser ü âteş-feşân kilkiyle ger
Bir gazel söylerse vîrûs incinür pek, kor ona (Büyükservi, Nazire 1/9)

Ozan Kolbaş (Gümânî) da bu virüs illetinden hasta düşse de üzülmeyeceğini, çünkü eşi benzeri olmayan hurilerin başında dolaşıp ona kur yaptığını söylemektedir. Şol **Gümânî** haste düşse gam degül başında çün
Bî-kıyâs hûrî-sîfât elbet yapar çok kur ona (Kolbaş, Nazire 1/9)

Ömür Ceylan (Ömür-Efsûs) da tehzilinde kendi şairliğine ironi ile karışık dem vurur. Koronavirüs ile ilgili yazdığı tarih manzumesi de olan bu tehzilde şair önce yazdığı şiirinin önce “edibâne” olduğundan rücu ederek “Yok, yok... Ben ne dedim yahu, bu şiir ne edibânedir, ne de hekîmânedir.” diyerek bizleri şaşırtır. Şair, yazdığı şiirin basılmasına layık olmasa da “Bir de bakarsınız, divanına basılıp Basmâne olacağını” söyler. Şair, doğum yerinin Edesa (Urfa) olduğunu, ikamet ettiği yerin ise Rumeli olduğunu, sehl ile söz söyleyerek “spontâne” şiir söylemekte mahir olduğuna işaret etmektedir. Ceylan, bu kadar yeni ve taze şiir söylemenin kimseye kısmet olamayacağını, bunu ancak kendisi gibi güzel söz söyleyen şairlerin söyleyebileceğini ifade ederek oldukça iddialı olduğunu da dile getirmektedir. Şair, Nedîm’e yazdığı bu tanzir ile değil, bir ömür boyunca nazireler yazarak Nedîmâne bir üslup sahibi olmak istediğini bildirmektedir.

İşbu târîh-i kovit hayli edibâne olur
Ne dedim tövbe edîbâ-ne hekîmâne olur (Ceylan, Tehzil 1/1)

Dilerim yazma kalır tab’a sezâ görmezsin
Basılır belki de dîvânına Basmâne olur (Ceylan, Tehzil 1/8)

Meskenim Rûmîli’dir Maskat-ı re’sim Edesâ
Düşünüp söylemem bende spontâne olur (Ceylan, Tehzil 1/9)

Bu kadar tâze sühan kimseye olmaz kısmet
Ne yazık sen gib/di bir usta sühandâne olur (Ceylan, Tehzil 1/10)

Sen Ömür’sün bir ömür ben seni tanzîr edeyim
Kalemim belki de sâyende Nedîmâne olur (Ceylan, Tehzil 1/11)

Mehmet Fatih Köksal (Nâdî) de mahlas beytinde Nedîm gibi bir ustanın şiirlerine tehzil yazma cüretini gösterdiğini söylemektedir.

Nedîm eş'ârını tehzîle cür'et gösterüp Nâdî

Nidâ eyler de bilmez cân mısın hayvân mısın kâfir (Köksal, Tehzil 1/9)

Ömür Ceylan (Ömür-Efsûs) yazdığı şiir ile bütün şiir âleminin Koronavirüs ile enfekte olduğunu, divanına kalem değse tıpkı virüsle enfekte olmuş gibi divanının da deli divane olacağını söylemektedir. Şair, mahlas beytinde yazdığı tarihin “*Korona nâmı da bir gün gelir efsâne olur*” sözüne çok güzel denk geldiğini dile getirir.

Oldı enfekte bütün 'âlem-i şîr mehdinle

Değse dîvâna kalem değmede dîvâne olur (Ceylan, Tarih 1/10)

“Denk” gelmiş yine târîhine şâbâş Efsûs

“Korona nâmı da bir gün gelir efsâne olur” (Ceylan, Tarih 1/11)

Ozan Yılmaz (Husûsî) da yazdığı “kolonya” redifli gazelin mahlas beytinin salgında bir maske olarak kullanılmasını tavsiye etmektedir.

Salgında bu mısra'ı edin maske Husûsî

Yoktur bu zamân içre nazîrin a kolonya (Yılmaz, Gazel 2/7)

1.2.2. Dolaylı Olarak Korona ile İlgili Manzumeler

Koronavirüs salgını ile dolaylı olarak ilgili olan manzumelerin uzaktan eğitim ve sanal ders, virüse karşı kolonya ve isot kullanılması, evde kalma çağrıları gibi konularda yazıldığı görülmektedir. Bu manzumelerde şairler topluma yön göstermiş, tavsiye ve önerilerde bulunmuş; bu vesileyle şiir anlayışlarını ve yeteneklerini ortaya koymuşlardır.

1.2.2.1. Korona'nın Akademiye Hediyesi: Sanal Ders

Ozan Yılmaz'ın (Husûsî) Râgıp Paşa'nın “söyler” redifli gazelin tanzir ettiği manzumesinde Koronavirüs salgınıyla birlikte okulların tatil edilmesi ve “uzaktan eğitime” geçilmesi konu edilmiştir. Bir akademisyenin uzaktan eğitime bakış açısını göstermesi bakımından önemli olan bu manzume salgın sürecinde yaşadıklarımızı özetlemektedir. Sürecin ilk zamanlarında uzaktan eğitime oldukça yabancı ve yüz yüze eğitim sistemine alışkın olan öğrenciler ve hocalar bu yeni durum karşısında oldukça zorlandılar. Sanal ders sistemiyle ilgili yeterli bilgi sahibi olunmaması, kimi zaman teknik altyapının yetersizliği ve öğrencilerden bir kısmının internet erişiminde sıkıntılar yaşaması gibi durumlar eğitimde aksamalara neden oldu. Yılmaz, manzumesinde böylesi bir ortamda eğitimin nasıl gerçekleştiğine dair izlenimlerini paylaşmaktadır. Gerek akademisyen gerekse öğrenciler için bu yeni ve oldukça zor olan süreç zarfında “uzaktan ders” ile ilgili durumların anlatıldığı bu manzumede sanal ders ile ilgili kavramların sıklığı dikkati çekmektedir.

Yılmaz, gazelinde sanal dersi gören herkesin Adobe Connect ve Perkulus gibi programların nasıl çalıştığını sorduğunu söylemektedir. Şair, uzaktan eğitim sürecinde profesör, doçent, araştırma görevlisi ve idarî kadro, kısacası herkesin bu durumdan şikâyetçi olduğunu, mikrofon kurup derslerin ve sohbetlerin yapıldığını; birilerinin derdini diğerlerinin ise uzaktan eğitimin zahmetini dile getirdiğini söylemektedir. Ödevler, sınavlar, dersler yapılırken word, power point, pdf gibi her türlü programla hazırlanmış dosyaların kullanıldığını, hocaların bu durum karşısında sıkıntılar yaşadığına işaret edilmiştir. Hoca, sanal ders esnasında kahvesini yudumlarken yüz yüze eğitimin yapıldığı günlerden dem vurur, öğrenci ise o günleri hayal ederek kampüse olan hasretini dile getirir. Öğrenciler paleografya dersinden

muaf olmayı ister, nesih ve talik yazıları okurken internetin yavaş olduğundan şikâyet eder. Hoca öğrencilerin olmadığı bir ortamda metin şerhi yaparken bir taraftan çayını içer, öte yandan hazır şarabın hürmetini dile getirir. Hocanın metnin aruz ölçüsünü belirtmek için klavyeden “tek tok” gibi sesler çıkardığını, dersi izleyen öğrencilerin medd ile kasr gibi kusurları tespit ettiğine işaret edilmiştir. Söz sanatlarının işlendiği onlayn ders esnasında belâgat içinde salgın olduğu nidâları yükselirken tezat sanatını örnek verenler hep hastalıklı olanların sıhhatini dile getirir. Bu salgın döneminde en önemli ilim tıp olmuştur. Her saat televizyon ekranlarında arz-ı endam eden hekimlerin yanına Aristo gelse Hipokrat hikmetini dile getirir. Şair, telâfi dersi için hiç zahmet etmem diyenlerin dizüstü bilgisayarından göz altından usanmadan düşüncelerini söylediğini ironiyle karışık dile getirmektedir.

NAZÎRE-İ NEV-ZEMÎN-İ GAZEL-İ RÂGİB PAŞA
DER-HAKK-I AHVÂL-İ DÛRÛS-I DÛR-TEMÂŞÂ

Mefâ'ilün / Mefâ'ilün / Mefâ'ilün / Mefâ'ilün

1 Sanal dersi görenler her biri bir hâletin söyler
Adob konnekt ü perkulus veyâhud âdetin söyler

2 Profesör olur mu der doçenti da'vetin ister
İdârîsi devâm et der asistan nefretin söyler

3 Kurup mikrofonu bir bir yaparlar ders ü sohbetler
Biri derdin biri hâlin kalanlar zahmetin söyler

4 Power point ü pedefe vü word açarken üst üste
Sanaldan hâce-i gaybî işin ciddiyetin söyler

5 İçerken kahvesin üstâd vurup dem eski demlerden
Uzaktan iç çekip şâgirdi kampüs hasretin söyler

6 Paleografya dersinden mu'âf olmak diler tâlib
Nesih ta'lik okurken hep yavaş inernetin söyler

7 Gıyâbî şerhi bir metnin ederken nâzırın mahrûm
Yudumlar da çayın hâzır şarâbın hürmetin söyler

8 Klavye öksürürken çok arûz âhengi tek tok tok
Gören bîmâr-çeşm yâr medd ü kasrın illetin söyler

9 Belâgat içre salgın var nidâlar çağrışır onlayn
Tezâd örnek verenler hep alîlin sıhhatin söyler

10 Hayattan kopmuş erbâbı tıp olmuş ilmin a'lâsı
Aristo gelse ekrandan Hipokrat hikmetin söyler

11 Husûsî zahmet etmem hiç diyen ders-i telâfiye
Diz üstünden göz altından usanmaz fikretin söyler

1.2.2.2. Koronavirüs'ten Korunmak İçin İlginç Bir Yöntem: İso

Salgın sürecinde Koronavirüs'e karşı alkol, sabun, kolonya, ıslak mendil, el losyonları gibi ürünlerin kullanılması tavsiye edilirken yeme içme konusunda da gerek bilimsel gerek geleneksel gerekse de şehir efsanesi şeklinde öneriler havada uçuştı. Özellikle bağışıklık sistemini güçlendiren doğal gıdaların tüketilmesinin hekimler tarafından önerildiğini biliyoruz. Virüsten korunmak için geleneksel olarak bakliyat grubu ile birlikte ceviz, bitkisel çaylar, turşu, kırmızıbiber, isot gibi ürünlerin tüketilmesi gerektiği haberlerin konusu bile oldu. Şehir efsanesi şeklinde bir anda önem kazanan sarımsak, soğan, sirke, alkol, ılık su, gümüş suyu, tarhana çorbası, kelle paça, salep, limon, çiğköfte, nane, isot gibi yiyecekler ve içeceklerin tüketilmesi, klor ve tuzlu su ile kişisel temizlik veya yiyecek temizliği yapılması Koronavirüs'ten korunmak için doğru bilinen yanlışlar olarak kayda geçti.

Ömür Ceylân (Ömür-Huzûlî) bir dezenfektan olarak Urfa isotunu konu ettiği tehzilinde virüs zehrine karşı isot enjekte ederek çözüm bulduğunu ironi yapar. Urfa doğumlu şair, meşhur Urfa isotunu bu vesileyle tarih manzumesiyle ölümsüzleştirir. Şair, matla beytinde Covit ile ilgili yazdığı bu tarih manzumesinin hayli edibâne olduğunu dile getirir ancak hemen akabinde, ben ne dedim, diyerek bu sözden tövbe edip bu şiirin ne edibâne ne hekîmâne olduğunu söyler. Ünlü Bulgar kehanetçisi Kör Ana'ya (Baba Vanga) Koronavirüs'ün göz süzerek geldiğini dile getiren şair, Çin'den sonra virüsün İran'a da göz süzdüğünü ekler. İranlıların sürme çekmesine telmihte bulunan şair, İsfahan sürmesini diline dolar. Şair, Koronavirüs'ün İran sınırlarını aşarak Türkiye'ye geldiğini ve Bostanlı -muhtemelen Şanlıurfa'dadır- denen bir köye gelip yerleştiğini ve isot tarlasına dadandığını söyler. Ceylan, salgın başladıktan sonra çiğköfte ve isotun virüse karşı korunmada etkili olduğuna işaret ederek çiğköfteye limon sıkılırsa mideye iyi geleceğini ileri sürer. Bostana dadanan virüsün sonunda sebze ve patlıcana bulaştığını söyleyen Ceylan, sebzelerin yıkanmadan tüketilmemesi gerektiğine dikkati çeker. Bu virüs belasını yok edelim, onun bulunduğu tarafa bile bakmayalım. Bu Koronavirüs gazelinin bir dizesini okuyan dahi eczaneye ihtiyaç duyar. Kişi yanılıp bu gazeli tamamen hatmetmişse eyvah, eyvah! Koronavirüs'e yakalanmış olanlar resmigeçit ile hastaneye girer. Şair, doğum yerinin Edesa (Urfa) olduğunu, ikamet ettiği yerin ise Rumeli olduğunu, sehl ile söz söyleyerek "spontâne" şiir söylemekte mahir olduğuna işaret etmektedir. Ceylan, bu kadar yeni ve taze şiir söylemenin kimseye kısmet olamayacağını, bunu ancak kendisi gibi güzel söz söyleyen şairlerin söyleyebileceğini ifade ederek oldukça iddialı olduğunu da dile getirmektedir. Şair, Nedîm'e yazdığı bu tanzir ile değil, bir ömür boyunca nazireler yazarak Nedîmâne bir üslup sahibi olmak istediğini bildirmektedir.

TEHZÎL-İ HUZÛLÎ

[DEZENFEKTE-İ TÂRÎH-İ ZEHR-ENFEKTE BÂ-ENJEKTE-İ İSOT]

Fe'ilâtün (Fâ'ilâtün) / Fe'ilâtün / Fe'ilâtün / Fe'ilün (Fa'lün)

*1 İşbu târîh-i kovit hayli edibâne olur
Ne dedim tövbe edibâ-ne hekîmâne olur*

*2 Bu virüs geldi esas göz süzerek Kûr Ana'dan
Sürelim kuhl-i Sîfâhân deyu Îrân'e olur*

*3 Sonra Bostanlı denen karyede kurmaz mı konak
Dadanup bostâna sallûta-i bostâne olur*

4 Yayılıp badehu çiğköfte isottan acıdır

Ne bilim mi'de-nevâz sıkma limon nâne olur

*5En nihâyet bulaşır sebzeye bâdincâna
Sakın â çiğ yeme kestane kebab dâ ne olur*

*6Mahv u imhâ idelim 'atf-ı nazar kılmayalım
Okuyan bir dizesin tâlib-i eczâne olur*

*7Yanılıp hatm eden olmuşsa da efsûs efsûs
Ambulans resmigeçit dâhil-i hastâne olur*

*8Dilerim yazma kalır tab'a sezâ görmezsin
Basılır belki de dîvânına Basmâne olur*

*9Meskenim Rûmili'dir Maskat-ı re'sim Edesâ
Düşünüp söylemem bende spontâne olur*

*10Bu kadar tâze sühan kimseye olmaz kısmet
Ne yazık sen gib/di bir usta sühandâne olur*

*11Sen Ömür'sün bir ömür ben seni tanzîr edeyim
Kalemim belki de sâyende Nedîmâne olur*

1.2.2.3. “Evde Kal” Gazeli

Salgın hastalıklar her zaman var olagelmıştır. Hatta yapılan arkeolojik çalışmalarda insanlık tarihinden önce bazı hayvan nesillerinin yok olduğuna dair bulgulara rastlanmıştır. Salgın hastalıklar karşısında insanlar çoğu zaman çaresiz kalmıştır. Bazı salgın hastalıkların tedavisi aşı yoluyla yapılabilmektedir. Bazı salgınlar ise virüslerin kendiliğinden ortadan kalkması veya insanlarla hayvanların virüslere karşı bağışıklık kazanması yoluyla da etkisini yitirmektedir.

Salgın hastalıklar toplumların üzerine bir musibet veya ilâhî bir ceza olduğuna dair doğrudan bir ayet olmasa bile Kur'ân-ı Kerîm'de ve diğer kutsal kitaplarda depres, sel, ses gibi nedenlerle kavimlerin helak edildiğine ait kıssalara yer verilmiştir. Salgınlar her devirde etkili olmuş, insanlar hastalıktan kırılmıştır. Hz. Muhammed'in bu hadisine göre salgın hastalıktan korunmak için yapılması gerekenler şu şekilde sıralanmıştır: “*Taun (veba), bir 'ricz' veya azaptır. Yahut İsrail oğullarından bir kavme ya da sizden önce geçen bir ümmet üzerine gönderilmiş bir azaptır. Bir yerde onun zuhur ettiğini işittiniz mi o taunlu (vebalı) yere gitmeyiniz. Bir yerde zuhur ederse, siz de orada bulunursanız, ondan kaçmak için oradan çıkmayın.*” [Davudoğlu, 1985: 92 (2218)]. (Koronavirüs salgını ile birlikte tüm dünyada temizlik, tecrit ve sosyal mesafe gibi uyarılar yapıldı. Ülkeler sınırlarını kapatma yoluna gitti. Küresel çapta ve ülke sınırları içinde seyahat yasakları ile salgının önüne geçilmeye çalışıldı.

Ülkemizde Koronavirüs salgınıyla birlikte dışarı çıkma yasakları ve kısıtlamaları, camilerde ibadetlerin yapılmaması, tüm eğitim kurumlarının tatil edilmesi, alışveriş merkezlerinin kapatılması, yurt dışı ve yurt içi ulaşım kısıtlamaları ve yasakları, karantina uygulamaları, maske takma zorunluluğu gibi tedbirler alındı. Salgın hastalığa karşı en etkili yöntem bulaşın olmaması için evde kalmanın önemine dair “Evde Kal” ve “Stay at Home” gibi afişler hazırlandı. Salgının en çok etkilediği yaş grubu olan 65 yaş ve üstüne dışarı çıkma yasağı geldi ancak yaşlılarımız yasağın ilk günlerinde uygulamaya pek riayet etmedi. Bazı trajik-komik

görüntülerin medyaya yansması üzerine “evde kal” çağrıları her kesim tarafından yapılmaya başlandı. Özellikle yaşlılara yapılan edep dışı muamele toplumun tepkisini çekti. Bu duruma şairler de duyarsız kalmadı. İdris Mahfî tarafından divan edebiyatı tarzında yazılmış “Evde Kal” gazeli ise konuya farklı bir bakış açısı getirdi. İdris Mahfî (Mahfî) gazelinde dedelere “Evde Kal” çağrısını güzel bir şekilde dile getirmiştir.

İdris Mahfî (Mahfî), yaşlılarımıza seslenerek: “Ey dedem! Gel, inat etme, evde kalmakla bu salgını savarsın, evde kal!” demektedir. Şair, dedelerin eski toprak olduğunu ancak bu hastalığın ise çok yeni olduğunu söyleyerek, evde diz kırıp rahat etmesi çağrısında bulunuyor. Mahfî, dedelerin çoluk çocuk, torun torba sahibi olduğunu, biraz düşünmelerini ve onlara evde kalarak “rol model” olmaları gerektiğini dile getiriyor. Gençler, tedbir nedir, senden öğrensin. Onlara örnek ol, çünkü bugün evde kalarak onlara örnek sen olacaksın. Ülkeyi yönetenlerin ricasını emir olarak bil ve bunu kabul eyle! Sen, evde kalarak kargaşanın önünde set ve duvar olacaksın! Temizlik ve devlet yöneticilerine uymak farzdır. Evde kalarak olgun imanıyla Peygamber’e dost olacaksın! Yanındaki evlatlarının cümle salgından ve virüsten güvende olmasını istiyorsan, evde kal! Mahfî’yi genç sanma, o da senin akranındır. Belki şu önemsiz nasihate uyarsın, evde kal!

“EVDE KAL” GAZELİ

Fâ’ilâtün / Fâ’ilâtün / Fâ’ilâtün / Fâ’ilün

1 Ey dedem gel, etme inat, ihtiyarsın, evde kal!
Evde kalmakla bu belâyı savarsın, evde kal!

2 Eski topraksın inandık lik bu maraz pek yeni,
Kır dizin mînderde sen râhat-süvarsın, evde kal!

3 Az düşün evlâd ıyâl hem torba torun hatrını,
Her biri nezdinde sen hoş pîşekârsın, evde kal!

4 Senden öğrensin gerek şebb ü civân tedbîr nedir,
Örnek ol çünkü bugün nûmûne-vârsın, evde kal!

5 Hem ulû'l-emr'in ricâsın bil emir, eyle kabûl,
Sen anarşizmin önünde sert duvarsın, evde kal!

6 Hem nezâfet hem ulû'l-emr'e riâyet farzdürür
Kâmil îmânınla Peygamber'e yârsın, evde kal!

7 Dersen evlâdınla esbâtın emîn olsun müdâm
Cümle salgından virüsten, hem-civârsın, evde kal!

8 Sanma gençtir, akranındır, "Mahfî dedem der" deyû,
Belki şol nâçiz nasihata uyarsın, evde kal!

1.2.2.4. Dezenfektanların Şâhı: Kolonya

Ülkemize II. Abdülhamit döneminde Eau de Cologne (Odikolon) adıyla gelen “kolonya”, önceleri ağız ve yara temizlemede, eklem ve kas ağrılarında, sindirim sistemindeki rahatsızlıkların tedavisinde ilaç olarak kullanılmış; limon, lavanta,

portakal çiçeği, bergamot ve biberiye ile hazırlanmış bu karışım güzel kokusu ile günlük hayatın önemli parçası haline gelmiştir. Kültürümüzde bayramların ve günlük hayatın olmazsa olmazlarından olan kolonya, ferahlatıcı kokusuyla Koronavirüs salgını sürecinde en çok tercih edilen ve sevilen dezenfektanların ilk sırasına yerleşti. Kısa süre içinde marketlerde kolonya stokları tükendi. Kolonya fiyatları birkaç kat artınca hükümet ihtiyacı karşılamak için tedbir alma yoluna gitti. Benzin üretiminde kullanılan etanolün üç ay süreyle kolonya üretiminde kullanılması kararı alındı.

Salgın sürecinde insanlar kolonyaya daha bir rağbet etmeye, herkes çantasında muhakkak bir kolonya şişesi bulundurmaya azami derecede özen göstermeye başladı. Limon, mandalina, lavanta, zeytin çiçeği, portakal çiçeği, çay, nergis, leylak, tütün, elma kolonyaları daha çok tercih edildi. Kültürümüzde misafir uğurlanırken kolonya ikram edilir. Bu durum salgınla birlikte kısmen değişti ve misafir karşılamada ilk ikram yine kolonya oldu. Koronavirüs sürecinde bayram kutlamaları, hasta ziyaretleri, yolculuk gibi günlük hayatın mutlaka bir yerinde olan kolonya hayatımızda daha çok görünür hâle geldi.

Ozan Yılmaz (Husûsî) “kolonya” redifli gazeline teşhis yoluyla isim verme yoluna gitmiştir: “Hüzün arayan kötü huylu Korona’yı kovmak için ferah yüzlü, güzel kokulu kolonyayı akitma gazeli.” Yılmaz, salgın döneminde kolonyanın eşi, benzeri ve onun yerini tutacak hiçbir kokunun olmadığını; parfüm ve esanslarda kolonyanın kokusunu aramanın gereksiz olduğunu iddia etmektedir. Kolonyanın nefis kokusunu kendine dost edinen ve devamlı suretle kullanan kimsenin onu koklaya koklaya sıhhat bulacağını dile getirir. Şair; limon, yeşil mandalina, nergis ve leylak kolonyaları dururken gül ve sümbülün yüzüne bakmayacağını söylemektedir. Servet, Tariş, Bulvar ve Eyyüp Sabri Tuncer gibi kolonya markalarını sayan Yılmaz, kolonyanın her markada bir başka koktuğunu beğenerek dile getirir. Şair: “Ey kolonya! Eve geldiğinde ona bir yer mi bulunmaz? Sen bir elimize gel, başımızın üzerinde yerin vardır.” diyerek kolonyanın ele döküldükten sonra onu başımızın üstüne götürdüğümüze işaret etmektedir. Ey kolonya, hasta burunlara süzülerek misk kokusu olursun! Hatta misk kokusundan bile daha hoş ve naziksin. Ey Husûsî, salgında bu mısraı kendine maske edin! Şair, tecdid-i mısra yaparak “Ey kolonya, bu zamanda senin eşin ve benzerin yok!” diyerek gazelinesi tamamlamıştır.

*GAZEL-İ İSÂLE-İ KOLONYÂ-YI HOŞ-BÛY U FERÂH-RÛY
BERÂY-I İZÂLE-İ KORONÂ-YI BED-HÛY U TERÂH-CÛY*

(Hüzün arayan kötü huylu Korona’yı kovmak için ferah yüzlü, güzel kokulu kolonyayı akitma gazeli)

Mefûlü / Mefâ’lî / Mefâ’ilü / Fe’ûlün

*1 Yoktur bu zamân içre nazîrin a kolonya
Parfümde esanslarda kokun yok a kolonya*

*2 Sıhhat kazanır koklaya koklaya dem-â-dem
Hem-dem edinen bûy-ı nefîsin a kolonya*

*3 Limon u çimen mandalina nergis ü leylak
Dünyada gül ü sünbûle bakmam a kolonya*

4 Servet ü Tariş ü Bulvar Eyyüp Sabri Tuncer

Her markada bir başka kokarsın a kolonya

*5Sen hâneye gelsen sana bir yer mi bulunmaz
Baş üzre yerin var ele bir gel a kolonya*

*6Anber kesilirsin süzülüp hasta burunda
Miskten daha nâzendesin elbet a kolonya*

*7Salgında bu mısra'ı edin maske Husûsî
Yoktur bu zamân içre nazîrin a kolonya*

2.SONUÇ

Çin'de ortaya çıkan ve çok kısa bir süre içinde küresel bir salgın haline gelen Koronavirüs hayatımızın her alanını aynı hızla etkilemiştir. Günlük hayatımızı her yönüyle etkilemeye başlayan bu salgın, gündemin değişmez konusu haline gelmiştir.

Ülkemizde, özellikle akademik camia içinde, Klasik Türk Edebiyatı tarzında ve aruz ölçüsüyle yazılmış manzumelerin yazılması dikkati çekmiştir. Gazel, kaside, nazire, taştir, tehzil, tarih manzumesi, müfred gibi nazım şekillerinde yazılmış olan bu manzumeler Klasik Türk Edebiyatı'nın yeniden canlanması adına sevindirici bir gelişme olmuştur. Nazire yapmak, taştir ve tehzil yazmak, tarih düşürmek, cinaslı gazel tekniğini uygulamak gibi klasik şiir geleneğinde görülen uygulamaların bu manzumelerde kullanıldığını görüyoruz.

Koronavirüs manzumelerinin doğrudan Koronavirüs manzumeleri ve dolaylı olarak Koronavirüs ile ilgili yazılmış manzumeler olmak üzere ikiye ayrıldığını görüyoruz.

Doğrudan Koronavirüs ile ilgili manzumelerde virüsün ortaya çıktığı yer ve yayıldığı coğrafyalardan bahsedilmiş, Koronavirüs'ün mahiyetine şairâne bir üslupla yaklaşmıştır. Şairler bir aydın olarak Koronavirüs'ten korunma yöntemlerinden bahsetmiş, hastalığın belirtileri ve hastalığın insan üzerindeki etkilerini dile getirmiştir. Koronavirüs'ün insanın günlük hayatına olan etkileri, şairlerin virüsten korunmak için ilginç tavsiyeleri ve nasihatleri de manzumelerin konuları arasındandır. Virüs musibetini Allâh'ın, kullarına bir uyarısı olarak gören şairler olduğu gibi, insanları virüsten kurtarması için Allâh'tan yardım istenmesi gerektiğini dile getiren şairler de var. Koronavirüs'e "komplo teorisi" gözüyle bakan beyitlere de yer veren şairler, klasik üslubun vazgeçilmez özelliklerinden olan yazdığı eserle övünme, şiiriyle konuya yeni bir soluk getirme iddiasını dile getirmekten geri durmamışlardır.

Dolaylı olarak Koronavirüs ile ilgili manzumelerde ise salgın münasebetiyle ortaya çıkan ve toplumu etkileyen konulara yer verilmiştir. Koronavirüs salgınıyla birlikte bütün eğitim faaliyetlerinin önce tatil edilmesi, akabinde "uzaktan eğitim" yöntemine geçilmesine binaen bir akademisyenin gözünden konu ele alınmıştır. Salgından dolayı dışarı çıkma yasakları gelmiş, özellikle yaşlılarca bu yasaklara riayet edilmemesine izafeten "evde kalma" çağrısı niteliğinde gazeller yazılmıştır. Bazı şairlerimiz ise Koronavirüs'e panzehir olarak Urfa İsot'unu öneren bir şiir ile arz-ı endam ederken, bazıları da virüsten korunmanın en önemli dezenfektanı "kolonya" ile ilgili manzumeler yazmışlardır.

EK:
DİVÂNÇE-İ KORONA

Gazel-i Koronâ-yı Pür-cinâs Berâ-yı Kurenâ-yı Sempton-şinâs

Yılmaz, Gazel 1

Fâ'ilâtün / Fâ'ilâtün / Fâ'ilâtün / Fâ'ilün

- 1 İster isen el yusun hep sağlığından korona
Maske tak u el yıka çıkma evden korun a
- 2 Her kim olmaz bu nasihâten melûl ü muntasih
Çin ü Mâçin'i aşup korona korlar kor ona
- 3 Garb'ı alıp etkisine şark'ı etti tamtakır
Fabrikalar kapatırken dayanır mı kur ona
- 4 Hind ü İran Çin ü Kore korkudan hep bembeyaz
Amerika hangi yüzle âmbargo kor una
- 5 Târûmâr olmuş sanırsın bir yarasa görmesin
Barselona Kartagena Madrid ü La Koruna
- 6 Torino Roma Milano'dan çekilmiş el ayak
Çeşme-i Aşk'ın dibine gel de at bir koruna
- 7 Kim kaparsa bu virüsü âteşin te'sîr olup
Mevsimin tüm soğuşunda karlar olur kor ona
- 8 Hem havada hem denizde hem karada yolcuyu
Tez karantinaya alup iletişim kurun a
- 9 Ölmeden evvel ölüp çok korkar ise hastası
Doktoru alttan alıp hem yapmalıdır kur ona
- 10 Hâne halkından birisi olmasın dersin marîz
Evde dursun kıy parana Netflix'i kur ona
- 11 Ey **Husûsî** sen de manzûmenle çektin dikkati
Şimdiden sonra ahâlî cümleten hep koruna

Ozan Yılmaz / 13.04.2020

Der-Vasf-ı Koronâ-yı Pür-ilel Maraz-ı Beyne'l-milel

Çakır, Gazel 1

Fâ'ilâtün / Fâ'ilâtün / Fâ'ilâtün / Fâ'ilün

- 1 Kangi ins'e kılssa ünsiyyet musîbet koronâ
Olmaz iflâh bu cihânda pek felâket kor ona
- 2 Çîn midir Mâçîn midir mebdei ya Îtâliyâ
Kande olsa görünür misl-i kıyâmet koronâ
- 3 Yirmi bir gün ta'til oldu mekteb-i rüşdî, alî
Etmese bir yerde tullâba sirâyet koronâ
- 4 Var bu işde bir iş ammâ fehîm idüp tebyîn gerek
Sanki kaht-ı enfâs için bir hıyânet koronâ
- 5 Ey **Safâî** şakası yok mübtelâ olma gama
Sehl olan bir tarz ile kıldın kitâbet koronâ

Mustafa Sefa Çakır / 14 Mart 2020 (19 Recep 1441)

Üzeyir Arslan'dan Bir Korona Gazeli

Fâ'ilâtün / Fâ'ilâtün / Fâ'ilâtün / Fâ'ilün

Arslan, Gazel 1

- 1 Çinli bir seyyâhdır eyler seyr-i âlem korona
Girdiği şehre bırakır hüzn ü mâtem korona
- 2 Gördüğüm hûbâna meyyâl olup içine düşer.
Sevdiği çoktur ayırmaz cins-i âdem korona
- 3 Âteş-i aşkıyla evvel yandırır insânı hem
Sonra hapşırtır u öksürtür demâdem korona
- 4 Kim ki meftûnu olur ol kâtil-i hûnhârenin
Kuçmayıp öpmezse gayrısını her dem koruna
- 5 Ey **Şuyûî** alkohol al iç ü dışın pâk et
Hiç sevmeye harâbâtîyi mâdem korona

Üzeyir Arslan

Gazel-i Şifâiyye Der-Beyân-ı Âyet-i Korona

Ayhan Şen, Gazel 1

Fâ'ilâtün / Fâ'ilâtün / Fâ'ilâtün / Fâ'ilün

- 1 Kıl talep çok Rahmet-i Hak gayrı etmez kâr ona
Yok kifâyet eylesen de dembedem sen zâr ona

- 2 Ol ki nâdân ibret almaz bir azıksız yolcudur
Seyl-i âfet zanneder hem bir kıyâmet der ona
- 3 Rişte-i hikmetle merbut her ne vâîr âlemde kim
Bî-nasîbin derdi tektir olmak ister dîr ona
- 4 Oysaki kul teslîm olsa acz u fakrun hükmüne
Anda rahmet celb olur hem her şey olur yâr ona
- 5 Nâtüvândır her beşer bu baht u tâlî' cengine
Emri yüklenmiş neferdir gör ki meydân dar ona
- 6 Âh edersin sen Muhâcir sa'yelik dünyâ için
Varsa ma'nâdan murâdın ahretten sor ona

Ayhan Şen (Muhâcir), 31 Mart 2020

Gazel Der-Vasf-ı Korona Nazîre-i Husûsî-râ

Yasin Şen, Nazîre 1

Fâilâtün / Fâilâtün/ Fâilâtün / Fâilün

- 1 Bir virüstür Çin Maçın'den geldi nâmı Korona
Pür-şedîd ü pür-belâdur halk-ı âlem koruna
- 2 Gör neler eyledi âciz kaldı andan Rim Papa
Tâ Kızılelma diyârından gelir ses: Korun a!
- 3 Şimdi bildi Portugal Talyan temüzlük neydüğün
Gâfil olma ey vatan-ı pür-zafer sed kur ona
- 4 Bakkal u çakkal n'ola zam yapsa ekl ü şürbe hem
Kıl temizlik çıkma evden bu tedâbir kor ona
- 5 Kıl İlâhî Devlet-i Türkiyye'yi ma'sûn n'ola
Senden oldukda inâyet n'itse gerek Korona
- 6 N'ola **Yâsîn**'in gazeli olsa cânâ pür-hatâ
Geldi Covid çün Hıtâ'dan böyle hâller kor ona
Yasin Şen / 21 Mart 2020

GAZEL BERÂY-I VÎRÛS-I KORONA

Nazîre-i Şeh Murâd-râ-st

Büyükservi, Nazîre 1

Fâ'ilâtün / Fâ'ilâtün / Fâ'ilâtün Fâ'ilün

- 1 Bir belâ Ye'cûc u Me'cûc misli ismi "Korona"
Sedd-i Çîni aşdı geldi cümle 'âlem koruna
- 2 Bir tabîb çıkdı hatâdan geldi meydâna didi
El yuyup hem maskelerden kat-be-kat sed kur ona

- 3 Eskiden misk-i Tatârı bulma çok müşkil idi
Şimdi anun kurı irişmez kolonya kuruna
- 4 Söyleyüm tarz-ı kadîm üzre gazel dostâna lîk
Halka halka olmayan nev-tarz meclis kurun a
- 5 Sâkinün bir fıs kolonya sunduğu mestânı gör
Fazladan bir fıs için yapmakdalar bin kur ona
- 6 Didüm "iy yâr vir lebünden hastene lutfen şifâ"
Hışm-ile döndi didi "git maskeni tak, korun a"
- 7 "Bâri bir kez şol bilünden koçayın cânâ" didüm
Gösterüp bâzû-yı sîmînini didi "korun a"
- 8 'Âşık-ı hicrân-zede duydukda yârün sözlerin
Sînesin çâk eyledi çün düşdi yüz bin kor ona
- 9 **Şeh Murâd** ejder-ser ü âteş-feşân kilkiyle ger
Bir gazel söylerse vîrûs incinür pek, kor ona

Murat Kaan Büyükservi /14.03.2020

GAZEL DER-VASF-I EVRÂS-I COVID-19

Nazîre-i Gümânî-râ-st

Kolbaş, Nazire 1

Fâ'ilâtün / Fâ'ilâtün / Fâ'ilâtün / Fâ'ilün

- 1 Söyleyem bir bed hikâyet dinleyenler koruna
Gûş-ı cânı tutmayan bilmez nedür ol korona
- 2 Evvelâ neşv ü nemâ buldı Çin ü Mâçin'de kim
Ekl idenler haşlayup bir kıyye huffâş kor ona
- 3 Gördük ol gîtî-nümâdan âlemin ahvâlini
Hangi şehre dahlolursa say ki düşmüş kor ona
- 4 Bü'l-aceb evrâs kim yollar tepüp Türkiyye'ye
Âhiren gelmiş, süpermarket hemân zam kor una
- 5 Beş kuruşluk bir dezenfektan olursa yüz kuruş
Hep dolar alsan maâşın yine yetmez kur ona
- 6 Bir kaçan sâlim olur dirler bi' de pervâz uran
Pek abes lafdur uçakdan kim inerse korun a
- 7 Eyliyor târih tekerrür şimdi tersten mâlesef
Çin belâsın def için pek hızlı bir sed kur ona

- 8 Ellerün hep tertemiz tut, kim görüp Mûsâ anı
Yed-i beyzâsın hacelden ceplerine kor o na
- 9 Şol Gümânî haste düşse gam degül başında çün
Bî-kıyâs hûrî-sıfât elbet yapar çok kur ona

Ozan Kolbaş / 13.04.2020 (18 Recep 1441)

*NAZÎRE-İ NEV-ZEMÎN-İ GAZEL-İ RÂGİB PAŞA
DER-HAKK-I AHVÂL-İ DÜRÛS-I DÛR-TEMÂŞÂ*

Yılmaz, Nazire 1

Mefâ'îlün / Mefâ'îlün / Mefâ'îlün / Mefâ'îlün

- 1 *Sala dersi görenler her biri bir hâletin söyler
Adob konnekt ü perkulus veyâhud âdetin söyler*
- 2 *Profesör olur mu der doçenti da'vetin ister
İdârîsi devâm et der asistan nefretin söyler*
- 3 *Kurup mikrofonu bir bir yaparlar ders ü sohbetler
Biri derdin biri hâlin kalanlar zahmetin söyler*
- 4 *Power point ü pedefe vü word açarken üst üste
Sanaldan hâce-i gaybî işin ciddiyetin söyler*
- 5 *İçerken kahvesin üstâd vurup dem eski demlerden
Uzaktan iç çekip şâgirdi kampüs hasretin söyler*
- 6 *Paleografya dersinden mu'âf olmak diler tâlib
Nesih ta'lîk okurken hep yavaş inernetin söyler*
- 7 *Gıyâbî şerhi bir metnin ederken nâzırın mahrûm
Yudumlar da çayın hâzır şarâbın hürmetin söyler*
- 8 *Klavye öksürürken çok arûz âhengi tek tok tok
Gören bîmâr-çeşm yâr medd ü kasrın illetin söyler*
- 9 *Belâgat içre salgın var nidâlar çağrışır onlayn
Tezâd örnek verenler hep alîlin sıhhatin söyler*
- 10 *Hayattan kopmuş erbâbı tıp olmuş ilmin a'lâsı
Aristo gelse ekrandan Hipokrat hikmetin söyler*
- 11 *Husûsî zahmet etmem hiç diyen ders-i telâfîye
Diz üstünden göz altından usanmaz fikretin söyler*

Ozan Yılmaz / 05.04.2020

TEHZİL-İ HUZÛLÎ
[DEZENFEKTE-İ TÂRÎH-İ ZEHR-ENFEKTE BÂ-ENJEKTE-İ İSOT]

Ceylan, Tehzil 1

Fe'îlâtün (Fâ'îlâtün) / Fe'îlâtün / Fe'îlâtün / Fe'îlün (Fa'lün)

1 İşbu târîh-i kovit hayli edibâne olur
Ne dedim tövbe edîbâ-ne hekîmâne olur

2 Bu virüs geldi esas göz süzerek Kûr Ana'dan
Sürelim kuhl-i Sîfâhân deyu Îrân'e olur

3 Sonra Bostanlı denen karyede kurmaz mı konak
Dadanup bostâna sallûta-i bostâne olur

4 Yayılup badehu çiğköfte isottan acıdır
Ne bilim mi'de-nevâz sıkma limon nâne olur

5 En nihâyet bulaşır sebzeye bâdincâna
Sakın â çiğ yeme kestane kebab dâ ne olur

6 Mahv u imhâ idelim 'atf-ı nazar kılmayalım
Okuyan bir dizesin tâlib-i eczâne olur

7 Yanılıp hatm eden olmuşsa da efsûs efsûs
Ambulans resmigeçit dâhil-i hastâne olur

8 Dilerim yazma kalır tab'a sezâ görmezsin
Basılır belki de dîvânına Basmâne olur

9 Meskenim Rûmili'dir Maskat-ı re'sim Edesâ
Düşünüp söylemem bende spontâne olur

10 Bu kadar tâze sühan kimseye olmaz kısmet
Ne yazık sen gib/di bir usta sühandâne olur

11 Sen Ömür'sün bir ömür ben seni tanzîr edeyim
Kalemim belki de sâyende Nedîmâne olur

Ömür Ceylan

TEHZİL-İ GAZEL-İ NEDÎM DER-HAKK-I KORONA

Köksal, Tehzil 1
Mefâ'îlün / Mefâ'îlün / Mefâ'îlün / Mefâ'îlün

1 Pekin'den Hong Kong'dan ya Vuhan'dan mısın kâfir
Yecüc müsun Mecüc mü kor musun Koran mısın kâfir

2Gören yok cismini ismin yayılmış âleme ammâ
Fen-i ma'sûka benzersin hele yalan mısın kâfir

3Seversin şeyh ü pîrânı civândan eylemezsin haz
Yaşın kaç ben de bilmem toy musun pîrân mısın kâfir

4Sarımsak der kimi dermân kimi safran deyü söyler
Sahîhin söyle sen anti-dezenfektân mısın kâfir

5Hapisde yatamı saldın sokaktakini hapsettin
Bu kudret kimde vardır han mısın hakan mısın kâfir

6Sabah duş öğle banyo akşam abdest şebde guslüm var
Ağarttın cümlemiz sen hâris-i îmân mısın kâfir

7Boğarsın seyl ü bâd olur yakarsın âlemi küllî
Nesin Tûfân mı yâhud âteş-i nîrân mısın kâfir

8Muallâk mısın ağıp göklere tayrân mısın bilmem
Sürüngen ol yüzün sürü dahi perrân mısın kâfir

9Nedîm eş'ârını tehzîle cür'et gösterüp Nâdî
Nidâ eyler de bilmez cân mısın hayvân mısın kâfir

Mehmet Fatih Köksal / 24.03.2020 (29 Recep 1441)

TAŞTÎR-İ GAZEL DER-VASF-I EVRÂS-I COVID-19 **Hakan Özçelik / Ozan Kolbaş'ın Gazeline Taştir**

Özçelik, Taştir 1

Fâ'ilâtün / Fâ'ilâtün / Fâ'ilâtün / Fâ'ilün

1 Söyleyem bir bed hikâyet dinleyenler koruna
Mevzu ciddî, toplaşın millet dededen toruna,
Bir virüs peydâ olup azmetti dünyâ turuna,
Yok vakit kolbastı'yâ, şemmamme'ye hem horona,
Gûş-ı cânı tutmayan bilmez nedür ol korona.

2 Evvelâ neşv ü nemâ buldı Çin ü Mâçin'de kim
Gezmedik toprak bırakmam mantığıyla ol biçim
İşte seksen günde -hah hah!- devr-i âlem eyledim
Ben Covid, yaş on dokuz, hiç saygı bilmem, kimse kim!
Ekl idenler haşlayup bir kıyye huffaş kor ona.

3Gördük ol gîtî-nümâdan âlemin ahvâlini:
Her krizden başka bir fîrsat doğar hayâlini
Gerçi târih her dönem görmüş bunun emsâlini
Cân için terk etmek ehvendür ya mülk ü mâlini
Hangi şehre dahlolursa say ki düşmüş kor ona.

4Bü'l-aceb evrâs kim yollar tepüp Türkiyye'ye

Uğramazsam ayb olur Türkler gönül korlar diye
 "Bir öpücük vermedin vallah darıldım ben siye"
 Şarkısın söyliyerek genlerde zapt olmak niye?
 Âhiren gelmiş, süpermarket hemen zam kor una.

5Beş kuruşluk bir dezenfektan olursa yüz kuruş
 Evvelinden hiç inanmazdı eğer duysaydı gûş
 Nerde Yâ Rab böyle bir zor günde ahlâkî duruş
 Bir cidaldir kim bu teslim oldu vahşî kurda kuş
 Hep dolar alsan maâşın yine yetmez kur ona

6Bir kaçan sâlim olur derler bi'de pervâz uran
 Bir de her gün her saat burnunda maskeyle duran
 Bil ki herkesten kaçıp tecritle evde oturan
 Tek sinekle öldü Nemrud gibi bir sâhib-kıran
 Pek abes lafduz uçaktan kim inerse korun a.

7Eyliyor târîh tekerrür şimdi tersten mâlesef
 Âdetullah böyledür hiç kimse etmez ânı def
 Çin gripken biz çalardık çünkü laylaylomla tef
 Lâkin artık âdetâ olmakta tüm dünyâ telef
 Çin belâsın def için pek hızlı bir sed kur ona.

8Ellerin hep tertemiz tut kim görüp Mûsâ anı
 Kim temiz kim kirli bir bakmayla ellerden tanı
 Aktiveks'in tahmin et bir günde hâsılâtını
 Sabri Tuncer vârisi her kimse aldı yâtını
 Yed-i beyzâsın hacelden ceplerine kor o na.

9Şol **Gümânî** haste düşse gam degül başında çün
 Hastalıktan kork aman sen kendini kendin düşün
 Kim virüs bak intişâr etmekte artık günbegün
 El tokuşmaktan sakın **Hâkâniyâ** hem büsbütün
 Bî-kıyas hûrî-sıfat elbet yapar çok kur ona.

Hakan Özçelik / 21 Recep 1441 (16 Mart 2020)

**TÂRÎH DER-MEDH-İ DİLBER-İ KORONA-NÂM-I MENHÛS
 BÂ-ZEBÂN-I ŞÂ'İR-İ HÂNE-MAHBÛS**

Ceylan, Tarih 1

Fe'îlâtün (Fâ'îlâtün) / Fe'îlâtün / Fe'îlâtün / Fe'îlün (Fa'lün)

1 Geldi bir dilber-i ra'nâ pek irak yollardan
 Târihin söyleyelim şânına âyâ ne olur

2 Ne ciğer pâresisin sen ki Moğolçin nazarın
 Ne ciğer pâresi kor cânda ne dermâne olur

3 Hatt-ı ta'lîkle mi yazdın ecelin fermânın

Gül benizler sararıp solmada g/külhâne olur

4Gölge salsan farazâ hâne-i ma'mûre diyüp
Dil-i 'âşık gibi ol dem heme vîrâne olur

5Saña nisbetle sırât cîsr-i felâhdır ancak
Nâr-ı dûzahsa senin şem'ine pervâne olur

6Ko vidâ eyleyelüm genc ü civân yârâna
19 yaş bile hatta saña pîrâne olur

7Alkohol sirke kolonya(ğ) yıkanır dört bir yan
Çıkmadan önce şarâb şîşede mestâne olur

8Ne mesâcid ne sinâgog ne kilîsâ koyduñ
Girdiğin yer güzelim öylece meyhâne olur

9Mülk-i emrâz şehisin etme etme tenezzül halka
Şâha mahbûb olıcak niteki şâhâne olur

10Oldı enfekte bütün 'âlem-i şî'r mehdinle
Değse dîvâna kalem değmede dîvâne olur

11“Denk” gelmiş yine târîhine şâbâş Efsûs
“Korona nâmı da bir gün gelir efsâne olur”

1367 = کورونا نامی ده بر کون کلور افسانه اولور

$\frac{74}{\text{ننک}} =$
[sene-i Hicrî 1441]
[Milâdî 2020]

Prof. Dr. Ömür Ceylan (Efsûs)

“EVDE KAL” GAZELİ

İdris Mahfî, Gazel 1

Fâ'ilâtün / Fâ'ilâtün / Fâ'ilâtün / Fâ'ilün

1 Ey dedem gel, etme inat, ihtiyarsın, evde kal!
Evde kalmakla bu belâyı savarsın, evde kal!

2 Eski topraksın inandık lik bu maraz pek yeni,
Kır dizin minderde sen râhât-süvarsın, evde kal!

3 Az düşün evlâd ıyâl hem torba torun hatrını,
Her biri nezdinde sen hoş pîşekârsın, evde kal!

4 Senden öğrensün gerek şebb ü civân tedbîr nedir,
Örnek ol çünkü bugün nûmûne-vârsın, evde kal!

5Hem ulû'l-emr'in ricâsın bil emir, eyle kabûl,
Sen anarşizmin önünde sert duvarsın, evde kal!

6Hem nezâfet hem ulû'l-emr'e riâyât farzdürür
Kâmil î mânınla Peygamber'e yârsın, evde kal!

7Dersen evlâdınla esbâtın emîn olsun müdâm
Cümle salgından virüsten, hem-civârsın, evde kal!

8Sanma gençtir, akranındır, "Mahfî dedem der" deyû,
Belki şol nâçiz nasihata uyarsın, evde kal!

İdris Mahfî

GAZEL-İ İSÂLE-İ KOLONYÂ-YI HOŞ-BÛY U FERÂH-RÛY
BERÂY-I İZÂLE-İ KORONÂ-YI BED-HÛY U TERÂH-CÛY

(Hüzün arayan kötü huylu Korona'yı kovmak için ferah yüzlü, güzel kokulu kolonyayı akıtma gazeli)

Yılmaz, Gazel 2

Mefûlü / Mefâîlü / Mefâîlü / Fe'ülün

1 Yoktur bu zamân içre nazîrin a kolonya
Parfümde esanslarda kokun yok a kolonya

2 Sıhhat kazanır koklaya koklaya dem-â-dem
Hem-dem edinen bûy-ı nefîsin a kolonya

3 Limon u çimen mandalina nergis ü leylak
Dünyada gül ü sünbüle bakmam a kolonya

4 Servet ü Tariş ü Bulvar Eyyüp Sabri Tuncer
Her markada bir başka kokarsın a kolonya

5 Sen hâneye gelsen sana bir yer mi bulunmaz
Baş üzre yerin var ele bir gel a kolonya

6 Anber kesilirsin süzülüp hasta burunda
Miskten daha nâzendesin elbet a kolonya

7 Salgında bu mısra'ı edin maske Husûsî
Yoktur bu zamân içre nazîrin a kolonya

Ozan Yılmaz / 13.05.2020

Kıt'a

Geçen, Kıt'a

Fâ'ilâtün / Fâ'ilâtün / Fâ'ilâtün / Fâ'ilün

Arzda intizâma gelmiş ana derler korona
Yerlerin hâkimi kimmiş gel dimâğın yor ona

Emre mu'tî bir me'mûr kim dîdelerden hâfidir
Müslimân'çün rahmet olur küfre âteş korona

Fikret Geçen (el-'azîzî)

Müfredât

Güler, Müfred

Fâ'ilâtün / Fâ'ilâtün / Fâ'ilâtün / Fâ'ilün

Kamutek biz de esîr-i virüs-i koronayuz
N'ola ki olsa ırakdan merhabâ-yı îdümüz

Ömer Faruk Güler

Başak, Müfred

Fâ'ilâtün / Fâ'ilâtün / Fâ'ilâtün / Fâ'ilün

Şen ola hayran ola ibret ala sabret ona
Kahr içinde lutfu gör ger cemed için kor ona

Zekeriya Başak

KAYNAKÇA

Altuntaş, Halil ve Şahin, Muzaffer. (2011). Kur'ân-ı Kerîm Meâli, Ankara, Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları.

Erbay, Nazire. (2019). Klasik Türk Şiiri Gazellerinde Şair ve Şiir Karakteri, Erzurum, Fenomen Yayıncılık.

Davudoğlu, Ahmet. (1985). *Sahih-i Müslim, Tercüme ve Şerhi, C.7, İstanbul, Sönmez Neşriyat.*

Seçkin, Renan. (2009). Kâhin Vanga, İstanbul, Sınır Ötesi Yayınları.

Tökel, Dursun Ali. (2016). Divan Şiirinde Şahıslar Mitolojisi, İstanbul, Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi Yayınları.